

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

**Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů
u dětí a mládeže**

Bc. Lukáš Vomela

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lukáš Vomela

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů u dětí a mládeže

Název anglicky

Socioeconomic consequences of socio-pathological phenomena in children and adolescents behavior from view of Law consciousness.

Cíle práce

Cílem této diplomové práce identifikace a objasnění společenskoekonomických důsledků sociopatogenních jevů u dětí a mládeže z pohledu platné právní úpravy doplněné o některé poznatky sociální patologie, psychologie a psychiatrie, odrážející se v právním vědomí mládeže a zasahující tak až do trestně právní oblasti se zaměřením na sledování přímých i nepřímých ekonomických nákladů společnosti.

Metodika

- shromáždění a prostudování podkladů pro teoretickou část práce metodou analýzy právních textů
- rozřídění získaných poznatků dle předem stanovených klíčových znaků
- zpracování teoretické části práce metodou syntézy
- zpracování praktické části práce – získávání dat pro zpracování
- diskuze a vyhodnocení poznatků metodou syntézy a komparace
- závěr

Během této práce bude provedeno empirické šetření formou pozorování a dotazníků v základních školách a nápravných ústavech, bude provedeno vyhodnocení a komparace škod způsobených dětmi, mládeží a dospělými v závislosti na jejich právním vědomí. Dále budou v práci využity kvalitativní metody výzkumu – pozorování, intervie, dotazník

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

kriminalita mládeže ,kriminalita dětí, provinění, socio palogické jevy, mládež, dítě, delikvence

Doporučené zdroje informací

Další literatura po dohodě s vedoucím práce

HARTL P., HARTLOVÁ H., Psychologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X

JEDLIČKA, R. Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. Mládež a delikvence. Vyd. 3., aktualiz. Praha : Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

JUDr. Viktor Jansa, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 26. 9. 2014

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů u dětí a mládeže" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu JUDr. Viktoru Jansovi, Csc. za metodické vedení, připomínky a cenné rady, kterými mne provázel v průběhu zpracování diplomové práce. Mé poděkování také patří kolegům, kteří pracují s mladistvými osobami, kteří mi poskytli cenné poznatky k celé problematice a vzbudili ve mně zájem o toto téma.

Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů u dětí a mládeže

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na identifikaci a objasnění společensko-ekonomických důsledků sociopatogenních jevů u dětí a mládeže z pohledu platné právní úpravy doplněné o některé poznatky sociální patologie, psychologie a psychiatrie. Jejím cílem je v teoretické části analyzovat podstatu a příčiny sociálně patologických jevů, formy projevů v české společnosti, až po kriminální chování dětí a ekonomické dopady těchto jevů.

Dále analyzovat státní politiku ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými jevy. Praktická část byla rozšířena o empirické metody a pozorování. Přibližuje také praktické postupy Policie České republiky při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a hodnotí ekonomickou nákladovost trestního řízení a souvisejících opatření.

V praktické části byl na základě stanovených cílů zhodnocen ekonomický dopad sociálně patologických jevů, byla provedena srovnání praktických poznatků a zjištěných teoretických východisek. Dále byly identifikovány problémy a navržena opatření a doporučení k zefektivnění ochrany před sociálně patologickými jevy u dětí a mládeže, které mají negativní ekonomický dopad.

Na základě zjištěných poznatků bylo doporučeno zefektivnění v rámci státní politiky navýšením rozpočtu a specialistů na práci s mladistvými osobami a podporu mimoškolních aktivit pod vedením odborných pracovníků.

Klíčová slova: Kriminalita mládeže, kriminalita dětí, provinění, sociálně patologické jevy, mládež, dítě, delikvence, trestná činnost mládeže

Socioeconomic consequences of socio-pathological phenomena in children and adolescents behavior from view of Law consciousness

Abstract

The purpose of this diploma thesis is to identify and clarify the socio-economic consequences of children's and youth's socio pathological phenomena from the valid legislation point of view supplemented by some knowledge of pathology, psychology and psychiatry.

The aim of the theoretical part is to analyse the nature and causes of socio pathological phenomena, forms of appearing in Czech society, criminal acting of children. Its aim is also to analyse the economic impact of these phenomena and state policy of the protection of children and youth from socio pathological phenomena.

The aim of the practical part, which has been expanded by empirical methods and observation, is to approach the practical procedures of Czech police in investigation the criminality of children and youth and assess the economic cost of prosecution and related measures. The practical part was based on the goals set to evaluate the economic impact of socio pathological phenomena, a comparison was made between the practical knowledge and stated theoretical background. Problems have been identified and recommendations to effective protection against social pathological phenomena of children and youth, which has a negative economic impact, have been proposed.

Based on the findings, it was recommended to increase the efficiency of state policy by increasing the budget and the number of youth work specialists and the support of free-time activities under the leadership of professionals.

Keywords: Juvenile delinquency, children's crime, committing offences, socio pathological phenomena, youth, child, delinquency, youth crime

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	16
3.1 Pojem, vznik a příčiny sociálně patologických jevů	16
3.2 Děti a mládež z hlediska sociální patologie	18
3.3 Formy a projevy sociálně patologických jevů v české společnosti u dětí a mládeže	24
3.4 Kriminalita dětí a mládeže a její ekonomické dopady	26
3.5 Státní politika ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými a sociálně negativními jevy	33
4 Praktická část	45
4.1 Co ukazují výpovědi ohrožených skupin dětí a mládeže?	45
4.2 Praktické postupy Policie České republiky v oblasti kriminality mládeže	52
4.3 Nákladová stránka trestního řízení a souvisejících opatření	55
4.4 Ekonomická vyčíslení některých prokázaných škod, způsobených kriminalitou dětí a mládeže.....	66
4.5 Diskuze: problémy, perspektivy a doporučení	70
5 Závěr.....	73
6 Použité zdroje	74
7 Přílohy	77

Seznam obrázků

Obrázek 1 Výslechová místnost pro děti PČR ÚO Benešov

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Přehled odsouzených mladistvých osob za vybrané trestné činy
za období 2010 – 2015

Tabulka č. 2 – Umístění dětí a mladistvých do dětských domovů, výchovný ústavů a
diagnostických ústavů za období 2006 – 2017

Tabulka č. 3 – Počet mladistvých osob umístěných do vazby za období 2006 – 2016

Tabulka č. 4 – Průměrné náklady na výkon trestu mladistvých osob za období 2006 – 2016

Tabulka č. 5 – Přehled spáchaných trestných činů nezletilými a mladistvými osobami za období
2001 – 2016

Tabulka č. 6 – Statistika kriminality za rok 2011 v České republice

Seznam grafů

Graf č. 1 – Příčina záškoláctví

Graf č. 2 – Roční náklady na 1 dítě/lůžko

Graf č. 3 – Vývoj trestné činnosti stíhané mládeže od 2001 do 2016

Graf č. 4 – Komparace škod spáchaných dle průměru stíhaných dospělých osob se stíhanými

1 Úvod

Téma Společenskoekonomické důsledky sociopatogenních jevů u dětí a mládeže jsem zvolil z několika důvodů. Jednak se jedná o aktuálnost tématu, kdy výchova, kriminalita dětí a mládeže a další sociálně patologické jevy, které se týkají dětí jsou v hledáčku médií a jsou často tématem také v rámci společnosti.

Význam tématu je z mého pohledu důležitý neboť budoucí generace bude naše nástupnická. Děti budou vstupovat a přebírat vedení rodinných firem, bude tu nová generace policistů, vojáků a osob, které se budou angažovat na politické scéně a drtivá většina bude ekonomicky činná. Další část generace, která bude nahrazovat tu současnou může být vnímána také negativně. K 31. 12. 2018 bylo v českých věznicích ve výkonu trestu odnětí svobody celkem 22.481 osob, kdy v rámci evropského kontinentu je Česká republika mezi prvními zeměmi v Evropě. Vzhledem k tomuto alarmujícímu číslu je žádoucí, aby se s dospívající generací pracovalo tak, aby nevykazovala sociálně patologické jevy, které jsou často shodné s kriminální činností a jsou tedy protiprávní.

Vzhledem k tomu, že společenskoekonomický dopad sociopatogenních jevů je celoplošný v rámci České republiky má toto téma v širokém spektru dopad na ekonomiku a také toto téma konvertuje s koridorem oboru Veřejná správa a regionální rozvoj a profilem studia.

Často je srovnávána výchova, která byla před několika desítkami let s aktuálním přístupem rodičů nebo pedagogů. V dobách minulých se jednalo hlavně o výchovu, při které nebylo ve společnosti špatně vnímáno to, že rodič dítěti dal tzv. „jednu výchovnou“ ba naopak toto bylo kvitováno jako správný postup. V dnešní době je aktuální přístup, aby dítě vyrůstalo bez vedení rodičů, aby bylo vedeno k samostatnosti a nebyl ovlivňován jeho vývoj příkazy z rodinného institucionálního prostředí, kdy ve výsledku rostou do společnosti spíše osoby, které jsou sebejisté, nemají reálně stanovené hranice svých cílů a jejich představy o životě ať profesním nebo soukromém jsou často ovlivněny spíše televizními seriály nebo prostředím, ve kterém se pohybují. Jiný přístup bude mít dospělý jedinec, který se od mladých let pohybuje ve sportovním prostředí, většinu volného času tráví na hřišti a jiný přístup bude mít dospělý jedinec, který většinu času strávil s partou sezením na lavičce v parku, pokuřováním cigaret, ochutnávajíc alkohol a příležitostně zkoušejíc drogy.

S uvedenou tematikou také souvisí můj profesní zájem policisty, kdy jsem se jako policista zařazený u služby kriminální policie a v minulosti na obvodním oddělení opakovaně setkal s kriminalitou, popřípadě delikty nižší společenské závadnosti z řad dětí a mládeže.

V rámci své profesní činnosti, kariérního růstu a řešení různých negativních událostí jsem měl možnost hovořit s desítkami pachatelů z cílové skupiny, poznat jejich rodinné zázemí, školní prostředí a eufemisticky řečeno nahlédnout do toku jejich myšlenek, kdy v rámci šetření nebo prověřování jsem poznal motivy jejich jednání.

V rámci českého právního systému je nastavený systém, který se zabývá sociálně patologickými jevy u dětí a mládeže ex – post nebo ex – ante. Nicméně v rámci institucionálního zřízení a jeho financování jsou stále nedostatky, kdy by bylo možné zajistit efektivnější fungování čímž by došlo k předcházení ekonomických dopadů sociopatogenních jevů a tím také v konečné fázi ušetřit finanční prostředky pro investice do jiné části v rámci veřejných financí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je identifikace a objasnění společenskoekonomických důsledků sociopatogenních jevů u dětí a mládeže z pohledu platné právní úpravy doplněné o některé poznatky sociálně patologie, psychologie a psychiatrie, odrážející se v právním vědomí mládeže a zasahující tak až do trestně právní oblasti se zaměřením na sledování přímých a nepřímých ekonomických nákladů společnosti.

2.2 Metodika

Práce je dělena na teoretická východiska a praktickou část. Tomu odpovídá i struktura práce a obsahová skladba jednotlivých kapitol.

V teoretické části jsou v rámci jednotlivých kapitol popsány pojmy, podstaty a příčiny sociálně patologických jevů. V této první kapitole vycházím z teoretických východisek, která charakterizují závadové chování z pohledu psychologie. V další kapitole popisují působení jednotlivých sociálních činitelů v rámci fyzického a rozumového vývoje dítěte a mladistvých, se kterými přichází během dospívání do kontaktu a ovlivnění chování ve vztahu k negativním nebo pozitivním projevům. Popisují formy a projevy sociálně patologických jevů, které se projevuje záškoláctvím a drobnými delikty. V práci zohledňuji kriminogenní faktory ve vztahu k trestné činnosti mládeže a jejich ekonomické dopady, které reflektují hodnotový žebříček ve vztahu k věku, který určuje předmět útoku mladistvých pachatelů trestné činnosti. Dále se věnuji státní politice ochrany dětí a mládeže, kde jsou uvedeny státní organizace, které nejčastěji přichází do kontaktu s mladistvými delikventy a mají za úkol jejich resocializaci.

V praktické části práce se věnuji šetření v zájmovém prostředí formou dotazníků a interview. Popisují zde praktické postupy Policie České republiky při práci s mládeží a dále ekonomické vyčíslení šetření jednotlivých vybraných skutků, u nichž následně provádím komparaci nákladovosti řádného objasnění jedlových protiprávních jednání.

V rámci metodologického postupu v teoretické části byla vypracována myšlenková projekce celé práce za použití sběrných metod po předchozím vytipování vhodné zdrojové báze bylo pokračováno metodou analýzy textu včetně analýzy právních předpisů, vyšetřovacích spisů a jiných

literatur a jiných vhodných dokumentů. Zároveň bylo vycházeno z poznatků odborníků dané oblasti, které byly komparovány dalšími teoretickými dokumenty a materiály.

Praktická část je založena na empirických metodách od těch nejjednodušších ke složitějším použité pozorování v terénu, terénní účast na vyšetřování jednotlivých případů a desítky neřízených rozhovorů, které mají sice doplňkový, ale verifikační charakter. Nedílnou součástí praktické roviny práce jsou další přímo cílená interwiew s osobami z Dětského domova se Základní školou v Jihlavě, více méně s osobami, které mají svojí cestu nasměrovanou na dráhu trestné činnosti a řízený rozhovor v podobě dotazníku předloženému respondentům z řad dětí a mládeže, který má kvalitativní charakter. Poznatky zjištěné v praktické části jsou komparovány s poznatkami zjištěnými v části úvodní, tedy teoretické. Celá práce je potom doplněna poznatkami z praktického postupu Policie České republiky v oblasti kriminality dětí a mládeže a stranou nezůstává ani nákladová stránka trestního řízení a souvisejících opatření. Před závěrečným shrnutím je provedena diskuse. V ní je kladen důraz na existující problémy, je zde proveden pokus o krátkodobou prognózu formou extrapolace současného stavu a práce je završena některými praktickými návrhy a doporučeními.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem, vznik a příčiny sociálně patologických jevů

V každé společnosti jsou dána pravidla nebo chceme-li normy chování. Na tyto normy lze pohlížet z několika hledisek.

Jedná se o normy právní. Vymezení právních norem je velmi obsáhlé a není cílem této práce. Nejvýstižněji pojem právní normy charakterizovat jako tzv. pravidla hry.

„Každé společenství lidí – ať už větší či menší – potřebuje ke své existenci „pravidla hry“. Těmito pravidly hry ve státě jsou právní normy. Regulují vztahy mezi lidmi, lidské chování, konání a jednání tím, že předem stanoví, jaké toto jednání, chování či konání má být“¹.

Jako další normu lze chápat nepsaný morální řád. „Morální řád označuje soubor norem a způsobů chování, které jsou ve společnosti považovány za správné a které klasifikují jedince podle toho, jak tyto normy naplňují.“²

Projevy sociálně patologických jevů u dětí a mládeže nejsou v souladu buď s právními normami, nebo morálním řádem ve společnosti.

Sociálně patologické jevy

Sociální patologie je „multidisciplinární disciplína, která se snaží o popis společensky nepřijatelných jevů z pohledu různých vědních disciplín a přináší v této oblasti zároveň řadu nových výzkumných zjištění“³ Lze tento pojem také chápat jako negativní společenské jevy. Tyto jevy společnost vnímá negativně, neboť jsou v rozporu s morálním řádem a právními normami. Ondrejkovič konstatuje, že „souhrnný pojem na označení nemocí, nenormálních, všeobecně nežádoucích jevů je nejčastěji sociální patologie.“⁴

¹ *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014, s. 21. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.

² *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016, s. 49. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

³ *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 11. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

⁴ Sociálna patológia. ONDREJKOVIČ, Peter, JOZEF BREZÁK, GABRIELA LUBELCOVÁ, EVA POLÁKOVÁ a MÁRIA VLČKOVÁ. *Sociálna patológia*. 2. vyd. Bratislava: VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2001, s. 11. ISBN 80-244-0685-6.

Slovo **patologie** vychází z latinského pathos, to je v překladu utrpení, choroba. „Jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. Na studiu a popisu těchto jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, speciální pedagogika, etopedie a další. Jednotlivé vědní disciplíny se zabývají studiem a rozbořením příčin a faktorů, které vedly ke vzniku konkrétních sociálně patologických jevů.“⁵

„V současné době je tento pojem někdy nahrazován jako sociální deviace nebo také sociální dezorganizace. Pojem sociální patologie se ale od pojmu sociální deviace liší. Jevy, které jsou označovány za deviantní, nemusí být totiž vždy patologické. Sociálně patologické jevy jsou vždy pro společnost či jednotlivce negativní, což v případě deviantních jevů platit nemusí.“⁶

Deviace, latinsky deviatio znamená odchylka, odchýlit se z cesty. Ve spojení s pojmem sociální, který odkazuje na morální nebo kulturní normy. Tedy ve spojení sociální deviace si lze představit odchýlení se od morálních norem. Takové jednání se označuje jako deviantní a člověk, který tak jedná jako deviant. V deviaci jde o chování. Výstižnou charakteristiku deviace vystihnul Ondrejko, kdy podle něj „Deviace představuje podtřídu sociálního chování a současně termín na označení odchylky od očekávaného standardizovaného a institucionálního chování, které předepisuje sociální norma, platná v určité společnosti, skupině, sociálním útvaru. Centrálním pojmem teorie sociální deviace se proto stává chování.“⁷

Pod pojmem **sociálně patologické jevy** v praxi si lze představit ze strany dětí, mládeže různé formy chování, které lze považovat za deviantní.

V dobách minulých se na některé chování pohlíželo dnešními odbornými pojmy jako na deviantní a v dnešní době a hodnotách je toto chování již bráno jako společensky únosné. Jednalo se např. o homosexualitu, do konce 20. století se také obdobně pohlíželo na rozvodovost. Z pohledu dnešní doby jako příklady sociálně patologického chování lze uvést sebevraždy, závislost na alkoholu, závislost na drogách, gamblerství, závislost na internetu, ale také např. závislost na nakupování

⁵ *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 15. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

⁶ *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 16. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

⁷ Sociálna patológia. ONDREJKOVIČ, Peter, JOZEF BREZÁK, GABRIELA LUBELCOVÁ, EVA POLÁKOVÁ a MÁRIA VLČKOVÁ. *Sociálna patológia*. 2. vyd. Bratislava: VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2001, s. 21. ISBN 80-244-0685-6.

Vznik a příčina sociálně patologických jevů u dítěte nebo mladistvého může být ovlivněna mnoha faktory. Jedná se o prostředí, ve kterém se dítě nachází a s kterým přichází bezprostředně v době po narození. Toto instituciované prostředí je rodina. Po rodině je v rámci moderní společnosti dalším nejčastějším prostředím škola, kde dítě přichází do kontaktu s vyučujícími, vychovateli a spolužáky. Toto je další prostředí, které dítě formuje a začleňuje jej do společnosti. Dítě v rámci školy poznává a formuje budoucí hodnoty. Dalším popsaným prostředím jsou vrstevníci, kdy tzv. parta. Jde o prostředí, kde může docházet k formování kvalitativně odlišných vztahů. Mohou působit jak pozitivně tak negativně na sociální stránku dítěte. V neposlední řadě zde jako další činitel jsou média, která v rámci moderní doby, kdy převážná většina rodin vlastní televizor, stolní počítač, notebook, tablet, smart phone s připojením na internet a děti tráví volnočasové aktivity spojením s těmito prostředky. V rámci internetu může také docházet k dalšímu fenoménu a to cyber šikaně, kterou lze také chápat jako sociálně patologický jev, který se vyskytuje hlavně na sociálních sítích.

3.2 Děti a mládež z hlediska sociální patologie

Rodina je první prostředí, se kterým se dítě setkává. Jedná se také o první prostředí, kde dochází k jeho socializaci a v rámci rodiny jsou dítěti vštěpovány základní hodnoty. Rodina a rodinné prostředí má také důležitý význam pro vývoj a samotné formování osobnosti dítěte. Je to hlavní učitel dítěte. Dítě se v rámci rodiny učí, pozoruje chování a jednání členů rodiny a to přebírá za vlastní. Přebírá také hodnoty a vzorce chování rodičů a členů rodiny. Rodiče se po narození dítěte stávají přirozenou autoritou. Po narození mezi dítětem a rodiči vzniká citová vazba. Ta je pro dítě velmi důležitá a nese si ji sebou po zbytek života.

„Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování. Rodina ovšem není neměnná instituce, její funkce se v novodobé historii v západních zemích výrazně proměnily.“⁸

Pokud rodina funguje správně a dle morálních hodnot společnosti působí pak kladně na utváření morálních hodnot dítěte.

V případě, že rodina ve své roli prvního učitele selže, může mít toto selhání velmi nepříznivý dopad a nezřídká vede ke kriminálnímu chování dítěte.

⁸ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 37. ISBN 80-7178-771-X.

Rodina se z pohledu institucionálního postupně mění a v porovnání s nedávnou minulostí stoupá rozvodovost. Také se zvyšuje věk prvorodičů. V porovnání s nedávno minulou dobou dnešní rodiče často také investují svůj čas do budování kariéry a čas, který jim zbývá na výchovu je tedy podstatně menší.

„Děti vychovávané jen jedním z rodičů (ve všech zemích jsou to ve zdrcující většině matky (mají podle mezinárodních srovnávacích studií, jež jsou dnes k dispozici, o něco horší výsledky ve škole, víc zdravotních a psychických problémů a také více střetů se zákonem než děti ze srovnatelně sociálněekonomické vrstvy, které vyrůstají s oběma rodiči.“⁹

Stoupající počet rodin, kde o dítě pečuje pouze jeden z rodičů lze sledovat „mnohem více na severu Evropy než na jihu, ve skandinávských zemích a v Německu už je to 30% všech domácností“¹⁰. Ubývá také více generačních rodin, kde společně v jednom obydlí žili rodiče a prarodiče. Velikost rodin se také zmenšuje. Roste počet nemanželských dětí a soužití bez manželského svazku. To hlavně z ekonomických důvodů. Přibývá manželství, která jsou uzavřena v pozdějším věku.

„Ještě ve čtyřicátých a padesátých letech platilo, že zdrcující většina delikventně jednajících mladých lidí pochází z nejhudších a nejméně vzdělaných rodin. Novinkou poválečného vývoje je markantní zvyšování kriminality dětí ze středních vrstev, a zvláště překvapivé je navýšení počtu kriminálně jednající mládeže z nejlépe situovaných vrstev. Nicméně ve všech šetřeních tohoto faktoru se stále ukazuje jako nejpříznivější živná půda kriminálního chování mládeže nejnižší vrstvy společnosti, vrstvy lidí bez kvalifikace nebo s nejnižší kvalifikací, vrstvy, v nichž je největší chudoba a nejvyšší nezaměstnanost.“¹¹

Lze konstatovat, že pokud se i děti s dobrým rodinným základem, vzděláním, průměrnými materiálními statky se stávají subjekty kriminality, dochází ke „klesajícímu vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách“.¹²

Škola je další významný sociální činitel, a lze ji považovat za další instituci, která „formuje“ děti do další etapy života. V novověkém školství již nedochází pouze k učení předmětů, kde by

⁹ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 40. ISBN 80-7178-771-X.

¹⁰ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 38. ISBN 80-7178-771-X.

¹¹ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 41. ISBN 80-7178-771-X.

¹² *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 41. ISBN 80-7178-771-X.

se učitelé nezajímali o socializaci a morální vývoj a tyto aspekty nechávaly na rodině, vlivu církve nebo jiných institucích.

Děti v rámci České republiky nastupují do školy kolem 6 roku života dítěte. Do současné doby byly formovány převážně rodinou a rodinným prostředím. „Školní prostředí významným způsobem zasahuje do výchovného procesu, formuje osobnost mladého jedince, pečuje o rozvoj jeho individuálních osobních dispozic.“¹³ V tomto období dítě zažívá nové sociální vztahy a formuje své společenské normy, hodnoty. Tyto jsou odlišné od způsobu, kterým bylo dítě formováno v rodinném prostředí. V prostředí školy a nových vztahů, které dítě poznává, jde o uvědomování si toho, co je povoleno a toho co je zakázáno. Dítě se také dostává do kontaktu s novými autoritami, které jsou ve školním prostředí učitelé a vychovatelé a poznává hierarchii společnosti.

Školní prostředí lze také popsat jako „prostor, v němž se mohou uplatnit systémy, které mají šanci na zvýšení odolnosti dětí vůči mimoškolním negativním jevům“¹⁴ .

Pokud bude škola a školní prostředí působit na dítě negativně může toto působení být příčinou vzniku nežádoucích sociálně patologických jevů, tento jev může vzniknout narušením vztahů mezi žákem a učitelem jako autoritou.

V rámci školního prostředí se lze také setkat s dětmi, které trpí ADHD či jsou jinak vyčleněni z většiny. „Může jít o děti, které jsou zmíněny výše, děti tělesně hendikepované, příslušníci etnických menšin apod. Takto hendikepovaní žáci jsou zvýšeně riziková právě v ohledu možnosti rozvoje jejich kriminální dráhy.“¹⁵

Pro takové děti, které se nachází na kraji skupiny ze strany učitele, spolužáků se stává prostředí školy neradostné a frustrující. To vše v rámci prostředí školy vede „k záškoláctví, které lze z hlediska rozvoje kriminální dráhy mladého jedince považovat za jeden z nejrizikovějších faktorů“¹⁶ .

Nastíněné školní prostředí však není jediný faktor, který vede k sociálně patologickým jevům, kdy mezi nimi, je jedním ze základních projevů záškoláctví což je z pohledu dnešních věd sociálně patologický jev. Důležitou úlohu v takovémto jevu hraje také špatná rodinná péče.

¹³ FIRŠTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 95. ISBN 978-80-7380-521-0.

¹⁴ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika a její metody*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 126. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-244-4885-5.

¹⁵ FIRŠTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 97. ISBN 978-80-7380-521-0.

¹⁶ FIRŠTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 97. ISBN 978-80-7380-521-0.

„Ještě problematičtější je v mnoha ohledech spolupráce s rodiči dětí, u nichž škola zaznamenává poruchové chování. Rodiče si často problémy dětí nepřipouštějí, své děti nepřiměřeně hájí, z učitelů se místo partnerů stávají nepřátelé a komunikace s nimi často selhává.“¹⁷

V rámci školního prostředí se dítě dostává do interakce také se svými vrstevníky, formují se v něm nové vztahy, které jsou kvalitativně odlišné od předchozích. Děti pocházející ze špatných rodinných poměrů se často dostávají do vrstevnických skupin nebo chceme-li „part“, ve které tráví svůj volný čas anebo v ní tráví čas v rámci záškoláckých aktivit.

Party však není nutné považovat pouze za závadový fenomén, který svede dítě na kriminální cestu. Jde také o zájmové skupiny, které se věnují konkrétnímu zájmu. Například sportovci teamových sportů jsou v teamu často ve stejné věkové skupině a jejich volný čas je z valné části vyplněn tréninkem. Vliv takových skupin vnímá společnost pozitivně.

„Vrstevnická skupina však není pro nikoho jen neproblémovým zázemím; tím spíše jím není pro mladé lidi vyrůstající bez rodičovského zájmu, bez jasných pravidel, ohrožované despotickým trestáním rodičů apod. I pro dítě vychovávané funkční rodinou představuje každá vrstevnická skupina více nebo méně stresující nárok: obstat v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, kdo plnění sdílí její hodnoty.“¹⁸

Party se formují z podskupin lidí, kteří se znají z jedné instituce. V našich podmínkách se nejedná se o osoby, které pochází z jednoho sídliště nebo jedné čtvrti což je charakteristické pro západní země.

Skupiny se charakterizují způsobem vyjadřování, stylem oblékání, způsobem chování k opačnému pohlaví, postoji ke škole, případně k práci, k rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám, k alkoholu atd.

V partách často panuje hierarchie, kdy se v ní nachází vůdce party. Tento má velký vliv na děti, které pocházejí z rodin, se kterými není vybudována pevná vazba. Vstup do party bývá často doprovázen určitým rituálem. V západních zemích tento rituál obnáší spáchání např. závažného trestného činu, který slouží i jako pojistka a lze tak případného odpadlíka vydírat hrozbou, že jeho trestný čin bude anonymně oznámen na policii. Hrozba ztráty postavení v partě a strach ze sankce jsou dosti pádný argument.

¹⁷ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 100. ISBN 978-80-7380-521-0.

¹⁸ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 83. ISBN 80-7178-771-X.

V prostředí České republiky jsou party „ke své kriminální činnosti přivedený tým, že tráví čas v hernách a na diskotékách a záhy se jim na tento způsob života přestane dostávat prostředků. Začnou si je opatřovat drobnými krádežemi, jež pak přerůstají v organizované, plánované akce s napojením na překupníky. U nás je tento typ delikventních part patrně nejčastějším typem delikventní skupiny.“¹⁹ Jak jsem uvedl, skupiny vede ke kriminalitě majetkový prospěch, není však výjimkou, kdy se delikventního jednání dopustí z nudy.

Dále si dovoluji uvést příklad z USA známý jako „Central Park jogger case“ z roku 1989, kdy mezi 21 a 22 hodinou v New Yorku v Central Park byla přepadena a několikanásobně znásilněna 28letá investigativní bankéřka Trisha Meili. Ta byla nalezena v 1.30 hodin ráno v blátě a silně zakrvácená. Poškozená ležela 12 dní v komatu, utrpěla mnohačetné zlomeny a ztratila 80% krve. V době, kdy došlo k tomuto zavrženíhodnému činu, v okolí Central Park působila skupina 30 teenagerů, mezi kterými byli také podezřelí. Z nich bylo následně usvědčeno 5 mladíků, které by jsme podle věkové skupiny zařadili mezi mladistvé, kteří byli v partě, která se dopouštěla kriminálních činů. U soudu se jeden z členů skupiny vyjádřil slovy: „Neměli jsme nic lepšího na práci“²⁰

Média patří do významného časového úseku v rámci volnočasových aktivit. V dnešní moderní a převážně elektronické době se téměř každé dítě s tímto může setkat. Do pojmu média lze zahrnout sledování televizních pořadů, internetové aktivity v podobě chatů, komunikace elektronickou formou po sociálních sítích apod. Také se může jednat o hraní počítačových her, při kterých často dochází k násilí, což následně je „z hlediska etiologie protispolečenské činnosti u mladé generace velice rizikové.“²¹

Jako vhodný příklad k tomuto jevu lze uvést nedávný případ. V roce 2013 si 17letý mladík půjčil bez dovolení auto svého otce a vyrazil z Prahy do Brna a odtud zpět, kde si jej na dálnici všimla policejní hlídka. Mladík nedbal výzev policistů a ujížděl. Následně byl policií vytvořen zátaras z vozidel, kdy mladík při manévru havaroval do dalšího vozidla. Řidič vozidla byl těžce raněn a mladík, který ujížděl před policií uhořel. Tento mladík, byl v rámci internetového světa

¹⁹ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 83. ISBN 80-7178-771-X.

²⁰ In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Central_Park_jogger_case

²¹ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 109. ISBN 80-7178-771-X.

znám jako M4rty09 a hrál hry Mafia, GTA, které simulovali kriminální prostředí a v těchto hrách hráč prchá před policií.²²

²² Mladíka co se zabil v audi měli lidé rádi a byl populární na internetu. *IDNES.CZ* [online]. 2.3:2013: iDNES.CZ, 2013 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: *IDNES.CZ* [online]. 2.3:2013: iDNES.CZ, 2013 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/mladika-co-se-zabil-v-audi-meli-lide-radi-byl-popularni-i-na-internetu-1g4-/domaci.aspx?c=A130302_175746_domaci_brd

3.3 Formy a projevy sociálně patologických jevů v české společnosti u dětí a mládeže

V české společnosti jsou u dětí a mládeže různé formy projevu sociálně patologických jevů. Ve školním věku se jedná o **záškoláctví**.

Příčiny záškoláctví je možné rozdělit dle profesora edukační psychologie Chris Kyriacou²³ do tří skupin:

Individuální patologie nebo poruchy osobnosti – nízké sebevědomí dětí, špatné sociální dovednosti, omezené studijní schopnosti, specifické vzdělávací potřeby, špatná koncentrace pozornosti a sebeovládání.

Špatné rodinné podmínky nebo hodnotový systém a sociální faktory v komunitě dětí se špatnou docházkou – rodiče neuznávají vzdělání jako hodnotu, péče v rodině je neadekvátní a nekonzistentní, rodiny žijí v komunitě, v níž je vysoká nezaměstnanost, ekonomická deprivace.

Školní faktory často vyplývající z osnov nebo z ducha škol a ze vztahů mezi spolužáky – problémy s učiteli, špatné vztahy ve třídě, žáci negují pravidla školy, mají problémy se zvládnutím učiva, osnovy a systém hodnocení jsou nedostatečně přizpůsobeny potřebám a zájmům žáků.

S názorem profesora Chrise Kyriaca se shodují poznatky s předchozí kapitoly, kdy výchovné činitele, které selhaly a vedly ke vzniku sociálně patologických jevů.

Záškoláctví dává u mladých jedinců volné pole k rozvoji sociální deviace. Toto deviantní chování se může také projevit ve školním prostředí. Mohou se projevat jako drobné kriminální delikty a také se mohou vyznačovat recidivou. Během záškoláctví přichází první experimenty s návykovými látkami, jako jsou alkoholické, tabákové výrobky, ale také s omamně psychotropními látky (lehké drogy jako marihuana), k drobným krádežím, poškozování majetku nebo fyzickým útokům na další osoby.

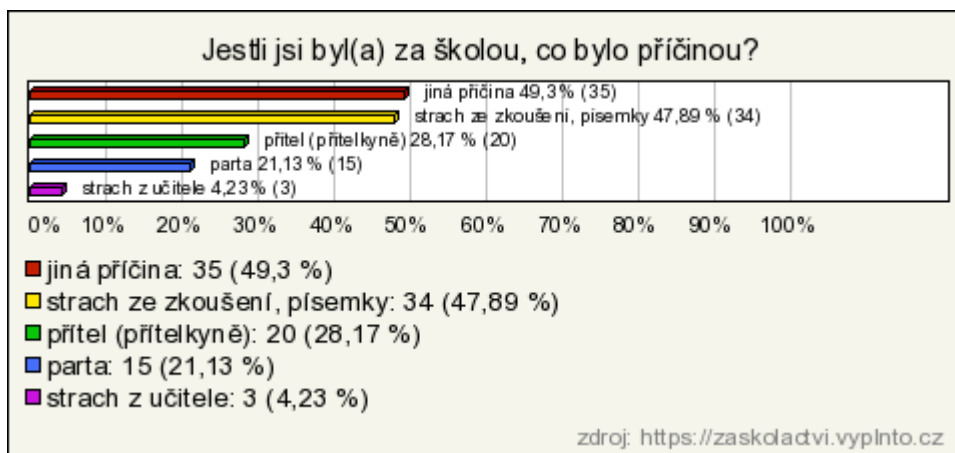
Záškoláctví může také plynout z obav před zkouškami, testem nebo jinými povinnostmi, na které žáci nejsou dostatečně připraveni. Nemusí tedy automaticky znamenat prvotní start kriminální dráhy.

Pro ilustraci příčiny záškoláctví jsem použil graf z dotazníkového šetření k záškoláctví z roku 2013, ve kterém odpovědělo 107 respondentů. Z výsledků je patrné, že jako příčina záškoláctví

²³ KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005, s. 51. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-945-3.

převažovala buď jiná příčina, strach ze zkoušky nebo písemky. Jako náznak deviace je z provedeného šetření patrný u respondentů, kteří byli za školou kvůli partě.

Graf č. 1: Příčina záškoláctví²⁴

Zdroj: <http://zaskolactvi.vyplnto.cz>

V rámci školního a také mimo školního prostředí se může dále vyskytovat **šikana**, která je v našich podmínkách jak z pohledu morálky tak práva nepřijatelná. Tento projev lze také chápat za způsob **projevu násilí** reaguje školní rezort pedagogickou prevencí. „Šikanu můžeme definovat jako násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který se nemůže této situaci vyhnout a není schopen se jí účinně bránit.“²⁵

Jako další formu sociálně patologických jevů lze považovat **delikvenci**. „Hovoříme-li o dětské delikvenci, jde o jednání osob mladších patnácti let, které spáchaly čin, jenž by jinak byl považován za trestný čin nebo čin, který se neslučuje s normami dané společnosti a ohrožuje mladistvého jedince v jeho sociálním vývoji. U některých autorů se termín dětská delikvence kryje s pojmem prekriminálnost.“²⁶

²⁴ Zelinková, B. – *Záškoláctví (výsledky průzkumu)*, 2013. Dostupné online na <https://zaskolactvi.vyplnto.cz>.

²⁵ Čech Tomáš: Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí. <https://www.zkola.cz> [online]. <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>: Čech, 2005, 17.8.2005 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>

²⁶ Čech Tomáš: Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí. <https://www.zkola.cz> [online]. <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>: Čech, 2005, 17.8.2005 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>

Po delikvenci dle odborných publikací následuje jako forma sociálně patologických jevů v české společnosti **kriminalita**. Oproti delikvenci „kriminalitu mládeže pokládáme trestné jednání osob starších patnácti let, které však dosud nedosáhly hranice osmnácti let věku. Definovat ji můžeme jako součást celkové kriminality mládeže i dospělých, jako negativní historicky podmíněný společenský jev, jako krajní případ společenské patologie, porušení společenských zájmů na takovém stupni nebezpečnosti, který je charakteristický jako trestný čin.“²⁷

3.4 Kriminalita dětí a mládeže a její ekonomické dopady

Při posuzování v rámci evropské civilizace společnosti je nezbytné vycházet z historického geografického hlediska. „Evropská civilizace vyrostla na tradici antické, kterou výrazně modifikovalo křesťanství (vzniklé v Palestině), ovlivnila ji arabská kultura (v níž působil i Dálný východ) a také kultura keltská.“²⁸

Hodnotovou orientaci a žebříček hodnot vštěpuje dospívajícím dětem od raného věku rodina. Může mít jak pozitivní tak negativní vliv. Jako nejzávažnější problém z pohledu sociálně patologických jevů pro společnost je však kriminalita. Je to problém z hlediska morálního a také ekonomického.

Struktura a charakteristika trestných činů páchaných mládeží doznala postupem času významných změn. Trestné činy páchané dětmi a mladistvými se stávají kvalifikovanější, ale stále zanechávají svůj podpis. Tento podpis nevypovídá jednoznačně, že jde o trestný čin spáchaný ze strany nezletilých osob, ale je vodítkem pro policejní orgán, na kterou skupinu osob se v rámci prověřování zaměřit. „Struktura trestné činnosti mládeže a samotný způsob páchaní jsou ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních faktorů, schopností mladého člověka negativní jevy rozpoznat a eliminovat.“²⁹

Položme si otázku: „Co vede děti k páchaní kriminality a jaké jsou základní kriminogenní faktory?“

²⁷ Čech Tomáš: Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí. <https://www.zkola.cz> [online]. <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>: Čech, 2005, 17.8.2005 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/socpatologjevyobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>

²⁸ *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, s. 81. ISBN 80-7178-771-X.

²⁹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 251. ISBN 978-80-7380-124-3.

Jedná se jednat o **špatnou výchovu dítěte**, která pramení z neúplnosti rodiny, závislosti rodiny na alkoholu, drogách, kriminalitě jednotlivých členů rodiny. Nepřiměřené výchově v negativním i pozitivním smyslu. Nezájmu rodiny o výsledky dítěte ve škole, jeho chování a to jak tráví volný čas.

Dalším faktorem je **vliv okolí a party**, kdy se v partě nachází silný jedinec v pozici vůdce. Jeho názory jsou často členy přebírány jako správné, s tím jsou spojené i hodnoty. Parta, která poskytuje anonymitu a užívání agresivní postoje při prosazování své ideologie. Snaha o posun v rámci hierarchie party na lepší pozici, blíže k vůdci.

Nedostatečné působení školy, které se projevuje nepravidelnou školní docházkou, podprůměrnými výsledky, nevhodným chováním ve školním prostředí, špatným přístupem jednotlivých činitelů, selháním kontrolní a pedagogické činnosti školy.

S tímto činitelem je dalším faktorem **výše dosaženého vzdělání**, které vede ke scestným zájmům, nedostatkem sebekritičnosti, pocitem podcenění ve většinové společnosti a nevede ke konkrétním životním cílům.

Dalším typickým faktorem pro páchání kriminality mladistvými osobami jsou „recidiva, alkoholismus, jiné toxikomanie a extremismus.“³⁰ Při zjištění těchto souvislostí je vhodné se zaměřit na původ těchto faktorů a zjistit jaký vliv má osoba, která mladistvému poskytla např. alkohol, na chování a jednání mladistvého.

Pro mladistvé pachatele jsou typické způsoby spáchání, na místě činu se jedná o jakýsi nepsaný podpis, který je charakteristický. Jedná se o předmět útoku, který je určen rozdílným hodnotovým systémem. Obvykle se jedná o trestný čin spáchaný ve skupině, pro kterou je charakteristická nízká organizovanost. Ve většině případů u trestného činu schází příprava. V případě, že se pachatelé připravují je pouze povrechní a nedokonalá. Odpovídá zkušenostem pachatelů. Chování pachatelů na místě činu je charakteristické přehnanou brutalitou, která se projevuje ve zbytečném poškozování a devastaci předmětů na místě činu. Nedostatečný věk a fyzická síla bývá nahrazována neúměrnými prostředky k překonávání cíle. Tam, kde dospělý pachatel např. vykopne dveře mladiství, fyzicky slabší pachatel pro překonání dveří použije sekerku. Páchání trestné činnosti bývá často doprovázeno posilnění se alkoholem nebo jinými návykovými látkami, které posilují odvalu a agresivitu mladistvých delikventů. Při recidivě trestné činnosti mladí delikventi opakují způsob spáchání z předchozí trestné činnosti a je pro ně charakteristické opakovaný způsob jednání.

³⁰ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 254. ISBN 978-80-7380-124-3.

V případě, že jsou dotazováni policejními orgány na své alibi tak toto si zajišťují hlavně u svých kamarádů nebo v partě, obvykle v době po spáchání trestného činu. S členy party o svém skutku také komunikují, často jim sdělí, že se připravují k trestnému činu. Nesnaží se utajit skutečnost, že se dopustili trestného činu. Předmětem zájmu bývají věci momentální potřeby, které v porovnání s dalšími věcmi na místě činu, z pohledu policejního orgánu, mohou vykazovat iracionální jednání pachatele.

Mladistvé osoby se dle statistik dopouštějí převážně kriminality majetkové, násilné, výtržnictví, mravnostní kriminality a také se nevyhnou problematice drogového prostředí.

Majetková kriminalita je páchána z řad mladistvých delikventů nejčastěji. V rámci majetkové kriminality převážejí tzv. krádeže prosté. To jsou krádeže, při kterých jde např. o odcizení volně přístupného předmětu. Krádeže vloupáním což jsou krádeže, ke kterým dojde po překonání nějaké překážky, např. vstupních dveří, oplocení nemovitosti apod. Dále jsou to tzv. kapesní krádeže, kdy jsou odcizeny věci, které se nacházejí v bezprostřední blízkosti oprávněného majitele, může jít o mobilní telefon položený na stole v restauraci, nebo také o peněženku, kterou nám při jízdě hromadnou dopravou někdo odcizí přímo z kapsy bundy.

V rámci majetkové kriminality můžeme opět hovořit o určité diferenciaci předmětu zájmu. Ta je odvislá od věku pachatele, liší se náročností a složitostí trestného činu a stupni organizovanosti. Pro příklad stupeň organizovanosti platí pro kapesní krádeže ve velkých městských aglomeracích, kde nezřídka bývají zloději nezletilé děti a organizátoři skupiny bývají sami rodiče.

Dnešní doba, která je stále více elektronizovaná a i v souvislosti s webovým rozhraním se mladistvé osoby dopouští trestné činnosti v tomto prostředí. Na internetu jsou z drtivé většiny páchány podvody. Podvodné jednání je v dnešní době aktuální pro mladistvé pachatele ve formě podvodů na bazarových serverech, kde si pachatel nechá za věc poslat peníze předem od několika zájemců a objednané zboží jim nezašle. Nebo také dochází k vylákání údajů k účtům a platebním kartám, které jsou v dnešní době využívány k platbám v e-shopech na internetu.

Jako příklad uvedu podvod z roku 2012, evidovaný na Krajském ředitelství Jihomoravského kraje. „Kriminalistům z jihomoravské hospodářské kriminálky se po několikaměsíční intenzivní práci podařilo objasnit případ rozesílání podvodných e-mailů, za pomoci kterých získával teprve sedmnáctiletý mladík údaje k platebním kartám poškozených a tyto údaje pak zneužíval k platbám na internetu. V období od února do konce září posílal jemu neznámým lidem e-maily, kterými se snažil vzbudit dojem oficiální komunikace zavedeného bankovního ústavu. Pod záminkou

varování před podezřelými platebními transakcemi z jejich bankovních účtů a také pod záminkou aktualizace dat kreditních karet od klientů banky vylákal údaje k těmto kartám. Od řady poškozených se tímto způsobem dozvěděl vše potřebné k tomu, aby mohl jejich platební kartu použít k nejrůznějším platbám na internetu. Poslali mu totiž jak číslo karty a datum expirace, tak i bezpečnostní CVV kód uvedený na rubové části platební karty. Podnikavý mladík tak měl vše, co potřeboval, aby si mohl v internetových obchodech objednat a z účtů poškozených zaplatit mobilní telefony, dobít si kredit na telefonování nebo navýšit si částku na svém soukromém účtu určeného k obchodování po internetu. Prokazatelně tímto způsobem podvedl téměř stovku lidí ze všech koutů republiky, škoda v tomto případě přesahuje už půl milionu korun. **Je však pravděpodobné, že poškozených může být ještě víc - kriminalisté je proto vyzývají, aby se jim ozvali na linku 158 nebo na kteroukoliv služebnu policie.**

Sedmnáctiletého mladíka už vyšetřovatelka obvinila ze spáchání provinění podvodu a provinění neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku. Jelikož je mladistvý, hrozí mu trest odnětí svobody až na čtyři roky. Soudce navíc souhlasil, aby mladík byl stíhaný vazebně. Přitížil mu kromě spáchané trestné činnosti jistě i fakt, že byl chovancem výchovného ústavu, v době zadržení opět na útěku z tohoto zařízení. Několikrát se také prodejcem při vyzvedávání zboží objednaného přes internet a nakonec i policejní hlídce prokázal doklady svého staršího bratra. Ne všichni oslovení mladíkovi na jeho e-mailové výzvy naletěli. Někteří požadovali, ať je banka kontaktuje telefonicky, že e-mailem žádné údaje posílat nebudou. Na to jim mladík odepsal, že jim banka kartu zablokuje, pokud údaje nesdělí. Jeho výzvy byly natolik graficky dokonalé a sofistikované, že byly téměř k nerozeznání od oficiální komunikace banky. Právě to je podstatou tohoto typu podvodů páchaných na internetu - tzv. phishingu. Cílem podvodných e-mailů je vylákat z uživatelů důvěrné informace, nejčastěji PIN kód, hesla k internetovému bankovníctví či přihlašovací údaje k účtům. Snaží se vyvolat dojem, že takový email byl odeslán například z bankovního ústavu; v textu zprávy pak je link, který odkazuje na jiné místo, kde jsou umístěny podvodné stránky. Pokud uživatel na tento odkaz klikne, dostane se na falešné stránky vytvořené podvodníky, kteří po něm požadují důvěrné informace. **Banka takové zprávy nikdy nerozesílá a nemá důvod po vás e-mailem vyžadovat údaje k vašemu účtu či platební kartě! Nesdělujte proto nikdy tyto údaje e-mailem.** V případě pochybností svou činnost na internetu ukončete a kontaktujte clientské centrum vaší banky. Pokud vám přijde podezřelý e-mail s odkazem na jiné

webové stránky, na odkaz neklikejte. Pravidelně aktualizujte také antispywarové a antivirové programy, používejte firewall.“³¹

V konkrétním případě výše je patrné, že kriminální faktory, které jsem zmínil, v předchozí části práce jsou pouze teoretické a nelze se jimi tedy směřodatně řídit. Slouží jako taktický prvek v rámci prověřování pro policisty.

Z majetkové kriminality je pro mladistvé delikventy také typické tzv. sprejerství. Sprejování po budovách, kde se pachatelé „zvěčňují“ a zanechávají po sobě svoji „stopu“.

Druhá nejčastější forma trestné činnosti páchaná mládeží je **násilná kriminalita**. Významným faktorem u tohoto druhu kriminality, páchanou mladistvými osobami, je míra brutality pachatelů a páchaní trestné činnosti ve skupině. Nezřídka jsou pachatelé pod vlivem alkoholu či jiných omamných a psychotropních látek. U tohoto druhu kriminality je alarmující věk pachatelů, který nezřídka klesá pod 15 rok věku. Typickým znakem násilné trestné činnosti mladistvými je vyhrožování poškozenému další újmou, v případě, že věc oznámí na policii. Účelem této výhrůžky je poškozeného zastrašit.

Zde si dovoluji uvést jako příklad tragický zločin z ledna roku 2004, kdy byla zavražděna 13 letá Barbora z obce Kmetiněvsi. „Třináctiletá Barbora Němečková byla brutálně zavražděna na Nový rok cestou domů do Kmetiněvsi od kamarádky ze sousedního Hospozína. Vrah dívku pobodal a pak ji znásilnil. Nakonec tělo odtáhl do pole. V noci lidé našli školačku několik stovek metrů od vesnice u potoka nedaleko silnice“³² U tohoto konkrétního případu je alarmující věk pachatele. Co se týče, zázemí pachatele nejsou k němu zprávy s ohledem na zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Další častou formou trestné činnosti je **výtržnictví a mravnostní kriminalita**, které se dopouští mladistvé osoby. Do mravnostní kriminality lze zařadit i příklad, který je uvedený výše, ale nezřídka se stane, že mladistvé osoby se vedle sexuálního násilí pro své uspokojení sami stávají objekty touhy dospělých osob za úplatu. Tyto mladistvé prostitutky nebo prostitutky jsou k této činnosti kolikrát vedeni vlastními rodiči nebo je do této situace přivede vidina snadného finančního příjmu, popřípadě směny za omamné a psychotropní látky.

³¹ *Mladistvý podvodník si uměl vydělat* [online]. Brno: Policie České republiky, 2012 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/mladistvy-podvodnik-si-umel-vydelat.aspx>

³² DNA: U Kmetiněvsi vraždil školák. *IDnes.CZ* [online]. Kladno: Ondřej Tolar, 2004 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dna-u-kmetinevsi-vrazdil-skolak-dnm-/krimi.aspx?c=A040910_133224_krimi_ton

Jako příklad lze uvést kauzu, která se projednávala v roce 2015 u pražského městského soudu, kde mladistvý prostitut vypověděl, že za úplatu poskytoval sexuální služby movitým cizincům. Během jednoho roku si tak přišel na téměř 300.000,- Kč, kdy v letech 2012 – 2013, ve kterých docházelo k prostituci, mu bylo 13 – 14 let. Mladík své služby nabízel dobrovolně s vidinou zisku.³³

Pod pojmem výtržnictví lze najít samotné ustanovení v rámci trestního zákoníku, které pojímá široce ochranu zájmů společnosti na veřejnosti a místech veřejnosti přístupných. Pro přiblížení lze jako příklad opět uvést mediálně známý případ šikany učitelky na střední škole Na Třebešíně. Z výše uvedeného skutku, v souběhu s dalším proviněním, byli obviněni státním zástupcem tři mladiství, kteří opakovaně a soustavně šikanovali 55 letou učitelku, která posléze zemřela.³⁴ V této konkrétní kauze je alarmující, že došlo k úplnému selhání školy jako instituce a částečně také učitelky, která se bohužel nezvládla ubránit fyzicky silnějším výrostkům. Nejedná se o první případ a jsou známé také kauzy, kdy došlo k fyzickému napadení vyučujících.

Trestná činnost **s rasovým a národnostním podtextem**, je forma kriminality, která se projevuje verbálně nebo graficky. Útočí tím na „osoby nebo jejich majetek, případně potlačuje jejich zaručená práva a svobody, pro rasovou, etnickou, národnostní nebo náboženskou odlišnost proto, že jsou bez vyznání.“³⁵

Nejčastějšími projevy jsou verbální útoky. Ty obsahují urážlivé výroky, nebezpečné vyhrožování, písně vyjadřující národnostní a rasovou nesnášenlivost. Z obsahu slovních projevů je patrná zášť a odpor vůči adresátům.

Avšak při pohledu na současnou situaci, kde je hranice mezi rasovou nesnášenlivostí a vyslovením vlastního názoru o představě, jak si přeji, aby se země, kde žijí dále vyvíjela.

Dalšími projevy sympatií může být nošení různých symbolů. V současné době je nejčastější projev podpory fašistické ideologii, kdy stoupenci nosí znaky, které byly typické pro vojska fašistického Německa v první polovině 20. století.

Vedle symbolů dochází také k šíření formou tiskovin, obrazovými, zvukovými nebo jinými nosiči, kde obsah vyjadřuje nesnášenlivost ke konkrétní skupině.

³³ Mladý prostitut si ročně přišel na více než 300 tisíc. *Novinky.cz: Mladistvý prostitut si ročně přišel na více než 300 tisíc* [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/358257-mladistvy-prostitut-si-rocne-prisel-na-vice-nez-300-tisic.html>

³⁴ Soud rozhodl o šikaně ve škole Na Třebešíně, výsledek nesdělil. *Novinky.cz* [online]. Praha: ČTK, 2016 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/422961-soud-rozhodl-o-sikane-ve-skole-na-trebesine-vysledek-nesdelil.html>

³⁵ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 254. ISBN 978-80-7380-124-3.

Alarmující je ve vztahu k mladistvým osobám **drogová kriminalita**. V České republice neexistuje zákonná norma, která by kriminalizovala užívání drog, pokud k tomuto není nucena jinou osobu. Mezi mladistvými dochází k páčání této kriminality ve 2 různých formách. Jde buď o šíření toxikomanie anebo nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek.

Pod šířením toxikomanie si lze představit přemlouvání k zneužití omamných a psychotropních látek ze strany kamaráda. Poučování o jejich aplikaci s tím úmyslem, aby si přesvědčovaný drogu aplikoval. Může jít také o přesvědčování, že užívání omamných a psychotropních látek je správné.

Nedovolenou výrobou a držením omamných a psychotropních látek se rozumí to, že držet psychotropní látku pro sebe nebo pro jiného v množství větším než malém, je trestné.

V porovnání s dospělými a pachateli z řad mládeže lze pozorovat určité zvláštnosti.

Dále je pro trestnou činnost mládeže **charakteristický výběr předmětu zájmu**, kdy tento je ovlivněn hodnotovým žebříčkem zájmu pachatele oproti dospělému pachateli. Trestná činnost je spáchána ve více pachatelích anebo v partě. Příprava trestného činu bývá oproti dospělému pachateli nedokonalá a během jejího páčání používají mladiství pachatelé neúměrně násilí. Místo činu vykazuje např. znaky vandalismu. Utajení své činu a zahlazení stop bývá ze strany mladistvých pachatelů silně podceňováno. Oproti dospělým pachatelům se často uchylují k výhrůzkám, aby poškozený věc neoznámil na policii. Věci, které pocházejí z trestné činnosti jsou často brzy v oběhu party, kdy se při „dělení lupu“ pohlíží na postavení v partě a podílu činnosti na konkrétním protiprávním skutku. Není neobvyklé, že mladiství pachatelé nechají na místě činu často věci vyšší hodnoty, než ty které byly odcizeny. Jejich předmět zájmu, co odcizit vychází z okamžité potřeby a také s ohledem na věk pachatelů. Např. pro 15 letého pachatele vloupání do obytných prostor bude vždy zajímavější odcizit nejnovější mobilní telefon v hodnotě 20.000,- Kč než obraz na zdi za 200.000,- Kč. Jednání mladistvých pachatelů je spíše emotivní než rozumové.

Pro mladistvé pachatele z pohledu zajišťování stop na místě činu je v podstatě stejná kategorie jako pro dospělé pachatele. S ohledem na nižší přípravu trestného činu, nástrojů, které jsou speciálně zhotoveny nebo upraveny pro konkrétní druh trestné činnosti lze předpokládat nižší výskyt klasických materiálních stop, ale na straně druhé vyšší výskyt stop, které charakterizují pachatele z řad mládeže.

Výše uvedené poznatky jsou orientačního rázu a nelze z důvodu neostrých přechodů mezi způsoby páčání v jednotlivých věkových periodách vycházet podle uvedených poznatků, že vždy jde o pachatele, který je ve věku mladistvého.

Ekonomické dopady na kriminalitu mládeže lze nalézt nejen ve výši spáchaných škod na majetku nebo na zdraví, ale převážně v systémových opatřeních. Většinu sociálně – patologických jevů a ochranu proti nim pokrývá znění trestního zákoníku. V případě, že se takové jednání zjistí a má znaky trestného činu nebo přestupku, tak takové chování řeší nejprve Policie České republiky v součinnosti s dalšími státními, ale i nestátními institucemi, které jsou z drtivé většiny financovány z veřejných financí anebo z prostředků, které pochází z darů.

3.5 Státní politika ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými a sociálně negativními jevy

Státní politika ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými a sociálně negativními jevy je v širším měřítku tvořena politikami jednotlivých ministerstev. Je tedy institucionální. Jedná se převážně o Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti.

Činnost těchto ministerstev je z drtivé většiny financována ze státního rozpočtu. Některé projekty jednotlivých ministerstev jsou v rámci operačních programů financovány Evropskou unií.

Koncepce státní politiky, která byl dle dokumentů platná do roku 2002, ale je účinná až do současné doby představuje:

1. Působení státu prostřednictvím státních institucí a dalších nástrojů státu, zabezpečujících podmínky pro vývoj a rozvoj osobnosti dětí a mládeže, kromě jiného i vytvářením podmínek pro jejich participaci na společenském a politickém životě, včetně legislativních opatření.
2. Vytváření podmínek pro naplňování funkcí rodiny jako základního článku společnosti.
3. Vytváření podmínek pro formování mladých lidí jako plnoprávných a zodpovědných členů společnosti a pro jejich participaci na životě společnosti.
4. Preventivní ochranu a opatření chránící děti a mládež před negativními jevy, které na ně působí.“³⁶

V této práci popíšu státní instituce, které se zabývají sociálně patologickými jevy ex – ante, tedy až ve chvíli, kdy jsou již prokázány a musí na ně nějakou formou reagovat.

³⁶ Koncepce státní politiky. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001, 17. srpen 2001 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky>

V případě, že dojde ke zjištění, že se nějakého protiprávního jednání, které naplnilo znaky skutkové podstaty přestupku nebo trestného činu řeší v našich podmínkách Policie České republiky. Již ji považovat za jednu z institucí, které reaguje, na sociálně – patologické jevy dětí a mládeže. V případě vypátrání konkrétní osoby, která je mladší 18 let jsou v systému další instituce, které s mladistvou osobou pracují. Souběžně s policií se jedná o Orgán sociálně právní ochrany a dětí známý také pod zkratkou OSPOD a dále je to probační a mediační služba, kdy se pro její označení užívá zkratka PMS. V neposlední řadě to jsou dále soudy, které trestají trestné činy mládeže a následně zařízení, která jsou zřizovaná státem pro výkon takových opatření. Dále po policii, avšak souběžně s orgánem sociálně právní ochrany dětí a probační a mediační službou přichází na řadu soudy pro mládež, které jsou speciálně pro tento účel zřízeny při okresních soudech. Nejde o samostatný úřad, ale úřad vnořený do soustavy soudů.

Orgán sociálně právní ochrany dětí je institucí, která podle ustanovení § 3 odstavec 4 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v řízení proti mladistvému spolupracují s orgánem sociálně – právní ochrany dětí. V praxi známe tuto organizaci pod zkratkou OSPOD.

„Orgány činné podle tohoto zákona a úředníci Probační a mediační služby spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy, aby posílili výchovné působení řízení ve věcech mladistvých, vytvořili podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovali na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených osob i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností a také tímto způsobem trestné činnosti zamezovali a jí předcházeli. Do řešení jednotlivých provinění podle tohoto zákona zapojují též zájmová sdružení občanů a jiné subjekty působící ve společenském prostředí mladistvého, v němž došlo k provinění, a blízké sociální okolí obviněného a poškozeného“³⁷.

Působnost orgánů sociálně právní ochrany je upravena zákonem č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně – právní ochraně dětí. Tento zákon působí zejména na ochraně práv, oprávněných zájmů dítěte, působí k obnovení narušení funkcí rodiny. Zaměřuje se dále také na prevenci před nežádoucími jevy.

³⁷ § 40 Spolupráce s orgánem sociálně – právní ochrany dětí, se zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013. Praha: Leges, 2009, s. 1154. Glosátor. ISBN 9788087576694

Sociálně – právní ochranu zajišťují obce a kraje v samostatné působnosti. Také komise pro sociálně – právní ochranu dětí, dále právnické a fyzické osoby, které jsou výkonem sociálně – právní ochrany pověřeny.

Nejdůležitější činnost ze strany orgánu sociálně právní ochrany dětí patří zjistit poměry mladistvého v souladu se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a podat zprávu o jeho osobních, rodinných a sociálních poměrech. Také podává zprávu o aktuálních poměrech a životní situaci mladistvého. Tento orgán také podává návrh vhodného potrestání. Z mé vlastní zkušenosti mohu uvést, že ve většině případu je shodný s názorem státního zástupce nebo navrhuje mírnější trest.

Financování tohoto orgánu je z Ministerstva práce a sociálních věcí. Z výstupů, které byly zveřejněny na webových stránkách, který analyzuje práci a podmínky pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí pro práci vyplývá, že financování této agendy je značně poddimenzované a nedostačující. Výstup slovy: „Jsme jen hasiči, naše činnost není sociální práce“ je výstižná a ztotožňuje se také se zjištěním, které jsem v rámci diplomové práce provedl na orgánu sociálně právní ochrany dětí v Jihlavě, kde jsem provedl interwiev se zaměstnanci pobočky v Jihlavě. Předmětem tohoto rozhovoru bylo financování organizace, kdy jsem výsledek šetření vyhodnotil, že financování orgánu sociálně právní ochrany dětí, jako celkové organizace je nedostatečné. Jako stěžejní právní předpis pro účely řízení proti mladistvým osobám lze z našeho právního řádu vnímat zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Podle ustanovení § 36 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v řízení proti mladistvému spolupracují vedle orgánu sociálně – právní ochrany dětí také s **probační a mediální službou**.

Při jednotlivých střediscích jsou specialisté určeni pro práci s mládeží. Dle citovaného zákona č. 218/2003 Sb. zajišťují výkon uložených trestních a výchovných opatření. Zejména dohled probačního úředníka, probační program a ukládané výchovné povinnosti, kterými zpravidla je výkon společensky prospěšné činnosti.

V rámci přípravného řízení, vedenými Policií České republiky proti mladistvému delikventovi nabízí probační úředníci spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a osobám, které byly proviněním poškozeny. Věc se snaží vyřídit mimosoudním způsobem. Tento proces se nazývá mediace. K mimosoudnímu řešení patří nabídka vhodných programů a výchovných opatření. Tato po předchozím souhlasu mladistvého lze uložit již v přípravném řízení. Výsledek mediace, spolupráce mladistvého může být zohledněna v dalším průběhu řízení.

Veškerá činnost probační a mediační služby je bezplatná ze strany klienta, avšak je v plné výši hrazena z veřejných financí.

Finanční prostředky, které Probační a mediační služba přijme pro svoji činnost, jsou přerozděleny v imaginárním balíčku. Z tohoto jsou financována jednotlivá střediska. Činnost střediska ve vztahu k mládeži vychází z okamžitých potřeb a nemá ucelený systematický program na práci s mladistvými pachateli. V případě, že v rámci prevence se provede na základních a středních školách školení, jedná se spíše o samostatnou iniciativu pedagogického pracovníka školy anebo přímo probačního úředníka, který je v kontaktu s pedagogem. Dále tato organizace organizuje projekty ve vztahu k obětem trestné činnosti a také k mládeži. Většina nákladových položek těchto projektů je financována z fondů Evropské unie.

Tuto systémovou chybu lze vnímat negativně, protože investice, která preventivně přispěje k zabránění působení negativních jevů, na osobu mladší 18 let může být několikanásobně nižší než investice, která zatíží několik státních institucí a způsobí bolest jiným osobám včetně samotného pachatele.

V rámci této diplomové práce jsem provedl samotné šetření s pracovníky Probační a mediační služby v Havlíčkově Brod. Tyto pracovníce pracují s mládeží a samy konstatovaly, že v případě, že se podaří jejich působením, účastí v nějakém programu resocializovat klienta jedná se o velký úspěch. U dospělých osob je ze 100 osob úspěšnost přibližně u 2 osob, že tyto již nebudou své protiprávní jednání opakovat. U osob mladších 18 let je tato úspěšnost ještě nižší a sami klienti kolikrát přiznají, že jejich odpovědi a jednání v rámci programů jsou pouze účelové, aby se vyhnuli trestu nebo umístění do příslušného ústavu.

Dalšími institucemi zabývající se politikou ochrany dětí a mládeže před sociálně patologickými a sociálně negativními jevy jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, újezdní úřady, krajské úřady, již zmíněné Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodní ochranu dětí a jednotlivé krajské pobočky Úřadu práce České republiky. Tyto instituce reagují převážně na špatné rodinné podmínky, které by jako jeden z činitelů ovlivnili vývoj dítěte a přispěli by ke vzniku sociálně patologických jevů.

Jako další instituci ze státní politiky lze považovat **Policii České republiky**, která nevystupuje pouze jako represivní orgán státní moci, ale v úkolech policie plní také úlohu preventivní. Každé krajské ředitelství má v rámci územních odborů zřízené Preventivně informační oddělení. Pracovníci těchto útvarů pracují jako tiskoví mluvčí a dále poskytují součinnosti veřejnosti formou různých školení a přednášek. Některé z přednášek probíhají také na základních školách nebo

v rámci veřejných akcí pro děti a mládež, kdy zde upozorňují na kriminalitu a snaží se předcházet sociálně patologickým jevům. Pokud však nastane situace, kdy se osoba mladší 18 let dopustí jednání, které má znaky trestného činu tak tato instituce postupuje v rámci zákonných norem a spolupracuje s orgánem sociálně právní ochrany dětí a probační a mediační službou.

V případě, že proběhlo vyšetřování ze strany Policie České republiky, projednává stejně jako u dospělých osob takové jednání **soud pro mládež**, který rozhoduje o vině a trestu. Pro osoby mladší 18 let jsou soud. „Řízení proti mladistvému provádí soud pro mládež.“³⁸ Ve srovnání s trestným činem, který byl spáchán dospělou osobou, kdy je k projednání příslušný dle ustanovení § 18 zákon č. 141/1961 Sb., trestního řádu soud v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Lze již dle tohoto rozdílného ustanovení vyvodit ohled na věk mladistvého. V případě, že bude mladistvý mít trvalé bydliště, ve kterém se bude zdržovat v Ostravě a při výletu se dopustí provinění v Praze, není v zájmu vývoje dítěte jej nutit, aby se dostavil k projednání k soudu v Praze.

„O všech proviněních mladistvého a proti všem mladistvým, jejichž provinění spolu souvisí, se koná společné řízení. Pouze výjimečně lze konat společné řízení proti mladistvému a dospělému, jestliže je to nutné pro všestranné a objektivní objasnění věci a není to na újmu mladistvého. Takové společné řízení koná soud pro mládež, a pokud jde o mladistvého, užije se i ve společném řízení ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže“³⁹.

Mladistvý má v rámci trestního řízení právo na to, aby s ním bylo zacházeno přiměřené k jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu. Podle zákon o soudnictví ve věcech mládeže, již od okamžiku, kdy jsou vůči mladistvému použity úkony podle trestního řádu, nevyjímaje úkonů neodkladných a neopakovatelný musí mít mladiství obhájce. To neplatí, že provedení úkonu není možné odložit a vyrozumění obhájce mu zajistit. To platí do dovršení osmnácti let věku. Takovéto opatření se nazývá nutná obhajoba.

Nutná obhajoba musí být mladistvému poskytnuta i v případě, že ji výslovně odmítá. Obhájce musí mít mladiství také od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle výše citovaného zákona.

Ve srovnání s dospělými osobami, kdy mladistvý musí mít obhájce v přípravném řízení, dospělé osoby dle Nutné obhajoby podle ustanovení § 36 odstavec 3 trestního řádu koná-li se řízení

³⁸ *Trestní předpisy: redakční uzávěrka* .. Ostrava: Sagit, 2010-, s. 282. ÚZ. ISBN 978-80-7488-240-1.

³⁹ Práva a postavení mladistvého obviněného. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-mladistveho-obvinneho>

o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

Lze z těchto ustanovení vyvozovat, že zákonodárci zohledňují práva mladistvých osob před soudem, aby nedošlo ke zbytečné újmě na právech mladistvé pro jeho nedostatečný rozumový a mravní vývoj.

V porovnání s řízením proti dospělým osobám je při řízení proti mladistvým osobám dbán zvláštní zájem na ochraně soukromí a osobnosti mladistvého. Ten zájem odůvodňuje „upřednostnění utajení informací týkajících se jeho provinění před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti trestního řízení, a to vzhledem k co největšímu odstranění škodlivých vlivů řízení na mladistvého, a na základě ústavní zásady presumce neviny“⁴⁰.

Soudy v případě shledání obžalovaného vinným mají dle zákona ukládat sankce. Tato se nazývají opatření. Opatření jsou uvedena v ustanovení ve 3. díle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jejich účelem je vůči mladistvému vytvořit podmínky pro duševní rozvoj se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumovému a mravnímu vývoji, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází. Dále jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.

Jaké opatření se vůči mladistvému užije, se hovoří již v ustanovení § 1 odstavec 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Smyslem je uložit osobě mladší 18 let takové opatření, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržela a našla si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji. Tak, aby podle svých sil a schopností taková osoba přispěla k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem. Řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

Postih mladistvých za protiprávní jednání je založen na monismu, kdy ve srovnání s ukládáním trestů dle trestního zákoníku, kdy je založen na dualismu sankcí.

Zákon také umožňuje soudcům uložit *výchovná ochranná opatření*. *Výchovná opatření*, kdy na jejich výkonu se podílí sociální pracovníci, úředníci z Probační a mediační služby, psychologové. *Dohled probačního úředníka* spočívající v pravidelném sledování chování odsouzeného. *Probační program*, ze kterého probační úředník vypracuje zprávu. Pod pojmem probační program si lze představit jakýsi „cvičení“, které převážně zahrnuje obecně prospěšnou činnost. *Výchovné povinnosti*, které se zakládají na povinnosti něco vykonat, např. zaplatit škodu.

⁴⁰ Práva a postavení mladistvého obviněného. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-mladistveho-obvinneho>

Výchovná omezení, která zakazují zdržovat se na určitých místech nebo se zdržet činnosti, která má negativní vliv na vývoj. *Napomenutí s výstrahou*, jehož podstata spočívá ve „vytknutí protiprávnosti činu mladistvému za přítomnosti jeho zákonného zástupce a upozornění na možné důsledky, které mu hrozí v případě recidivy“⁴¹.

Toto opatření mají splňovat hlavně odstrašující funkci a po zhodnocení okolností případu je nezbytné posoudit, aby se opatření neminulo účinkem a bylo dostačující.

V případě, že provinění spáchaná mladistvými pachateli jsou citelnějšího rázu, připouští zákon o soudnictví ve věcech mládeže uložení *ochranného opatření* mladistvým pachatelům.

Účelem *ochranné výchovy* podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže je za pomoci vhodných specializovaných postupů ve výchově zamezit vzniku dalšího protiprávního jednání anebo škodlivého jednání ve vztahu ke společnosti. Užívá se v případě zanedbání výchovy ze strany rodiny. Ochranná výchova se vykonává ve speciálních školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, které spadají do resortu ministerstva školství. Zpravidla trvá do 18 roku věku mladistvého, nebo dosažení účelu ochranné výchovy. V praxi je také přeměna v ústavní výchovu.

Další formou je *ochranné léčení*, které se ukládá pachatelům provinění. Také se aplikuje vůči osobám, které se například dopustily provinění pod vlivem návykové látky. Obligatočně se toto opatření používá v případě spáchání trestného činu ve stavu zmenšené přičetnosti a jejich pobyt na svobodě je vůči společnosti nebezpečný. Může se jednat o psychiatrické, protialkoholní, protitoxikomanické nebo sexuologické ochranné léčení.

Níže uvedená tabulka demonstruje počty zařízení a osob z řad mládeže, které byly umístěny do dětských domovů. Do těchto zařízení jsou také mladistvé osoby umístěny na základě spáchání provinění a soudy jim uložily Ochrannou výchovu. Z ní je patrné, že většina dětí byla do těchto zařízení umístěna na základě rozhodnutí soudů. Většině z nich byla uložena ústavní výchova. Ochranná výchova byla uložena zlomku osob z celkového počtu osob, které byly do zařízení umístěny na základě rozhodnutí soudu. Od roku 2014 do roku 2016 je patrný klesající trend.

Po ochranných opatřeních jsou dále možnosti v rámci *trestního opatření*, která má formu zakazující a stejně jako u dospělých osob může působit formou omezující svobodu pohybu hříšníka. Může mezi nimi nalézt obecně prospěšné práce, zákaz činnosti, propadnutí věci, domácí vězení,

⁴¹ Výchovná opatření. FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 173. ISBN 978-80-7380-521-0

peněžité opatření. Konkrétní opatření se volí podle povahy a poměrů odsouzeného, tak aby byl splněn účel resocializace.

Nejkrajnější trestní opatření pro osoby mladší 18 let je *nepodmíněné odnětí svobody*. Jde o nejkrajnější způsob trestní represe vůči mladistvým pachatelům a mělo by se přijímat v rámci zásady, kdy jiné prostředky se mívají účinkem. „Oproti dospělým obviněným se trestní sazby snižují na polovinu, přičemž dolní hranice nesmí přesáhnout jeden rok a horní hranice 5 let odnětí svobody. Pouze v případech, kdy by dospělému pachateli mohl být uložen výjimečný trest, může být opatření odnětí svobody uloženo mladistvému až na 10 let. Toto trestní opatření se vykonává odděleně od dospělých odsouzených ve zvláštních věznicích pro mladistvé nebo alespoň ve zvláštním oddělení věznice“⁴².

I při výkonu trestu odnětí svobody je žádoucí a je kladen důraz na zabezpečení výchovy mladistvého a jeho odborné přípravy na budoucí povolání. Specifikaci zacházení s mladistvými osobami přímo určuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Je kladen důraz na vzdělávací a pracovní aktivity. Volno časové aktivity se volí tak, aby byly v konsenzu s vývojovými aktivitami mladistvého a také nebyly v rozporu s běžnými společenskými normami.

V níže uvedené tabulce uvedu počty mladistvých, kteří byli odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody.

V praxi vychovatelé konstatují, že není jejich cílem chovance změnit, ale naučit jej, aby žil v souladu se společenskými normami a pravidly. Toto je totožné pro mladistvé a dospělé osoby ve výkonu trestu odnětí svobody.

V následující tabulce jsou uvedeny počty odsouzených osob mladších 18 let, které byly odsouzeny za vybrané trestné činy.

Při hodnocení počtu odsouzených osob je celkově patrný klesající trend. Vzestupný nebo udržitelný trend je patrný u drogové kriminality a u násilné kriminality ve vztahu k sexuálnímu podtextu, kdy počty znásilnění mladistvými osobami mají spíše udržitelný trend. Jsou to takové trestné činy u nichž následná opatření jsou nákladná. Kdy ve vztahu k drogové kriminalitě jsou samotní dealeři často sami uživatelé a jejich resocializace potřebuje odborný dohled a odborný přístup ve vztahu k medikaci. Tyto léčby mohou probíhat také na různých farmách, kde se osoby

⁴² Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých. *Trestni-rizeni.com* [online]. [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>

se závislostí na drogách starají sami o sebe, jsou izolováni od společnosti. Násilníci se sexuálním podtextem také užívají těchto speciálních přístupů, které jsou finančně nákladné.

V nejzávažších případech může také nastat situace, kdy osoba mladší 18 let musí být umístěna do vazby. Vazba v rámci vězeňství také detenční ústavy spadají do organizační struktury **Vězeňské služby České republiky**.

Vazba je u mladistvé osoby jako zajišťovací prostředek chápána jako mimořádný institut. Zákonná úprava v zákoně č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže je upravena v oddíle 5, ve zvláštním ustanovení o vazbě a zadržení mladistvého, v ustanovení § 46. Dle odstavce 1 může být mladistvý vzat do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Podle ustanovení odstavce 2, v případě užití jiných institutů, dle kterých dojde k omezení osobní svobody mladistvého je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět jeho zákonného zástupce, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně – právní ochrany dětí. V případě, že půjde o mladistvého, kterému byla uložena ochranná výchova, vyrozumí se o tom výchovné zařízení, ve kterém vykonává ochrannou výchovu.

V porovnání s dospělými osobami je délka vazby u mladistvých osob kratší než u dospělých osob. Přehled počtu osob umístěných do vazby je přiložen v tabulce v období od roku 2006 do roku 2016. Za toto období klesl roční umístění mladistvých osob do vazby o 43 osob. Převažují chlapci nad dívkami.

Dalšími neodmyslitelnými subjekty, které se podílí na odstranění sociálně patologických jevů a mládeže jsou v rámci České republiky často diskutované neziskové organizace. Tyto organizace často také spolupracují, dle lokality svého působení, se střediskem Probační a mediační služby. Na financování neziskových organizací je potřeba přihlížet jako na vícezdrojové financování. Jednak ze státního rozpočtu pokud se jedná o vládní neziskovou organizaci. Pokud se jedná o běžnou neziskovou organizaci je zdroj financování buď vlastní činnost anebo jsou zdroje přijímány od druhých osob. Pod vlastními zdroji si lze představit příjmy z prodeje vlastních výrobků. Pod cizími to jsou příjmy ze státního rozpočtu, municipálního rozpočtu, sponzoring, nadace nebo veřejné sbírky.

Z vládních materiálů o financování neziskových organizací plyne, že v roce 2014 bylo z veřejných rozpočtů mezi neziskové organizace rozděleno 13,5 miliard korun, v roce 2015 to bylo 16,5 miliardy korun. Pro srovnání v roce 2013 bylo mezi tzv. neziskovky rozděleno 12,7 miliard korun. V roce 2012 to bylo 11,7 miliard korun a v dalších 3 předcházejících letech se částky pohybují v rozmezí 10 až 11 miliard korun. Meziročně jde o nárůst o více než miliardu korun.

Největšími poživateli jsou neziskové organizace, které jsou zaměřené na sport. Největším příjemcem dotací je Fotbalový svaz. Ačkoliv to může působit zvláště i toto přerozdělení, kdy vede Fotbalový svaz, co do výše přijaté dotace na svoji činnost, lze považovat z hlediska prevence kriminality a sociálně – patologických jevů u dětí a mládeže, jako pozitivní jev. Lze u tohoto předpokládat pozitivní působení vedoucího fotbalového oddílu na mladistvého, budování disciplíny, teamového ducha a předpoklad, že mladistvý nepropadne drogám, alkoholu nebo hazardu.

Neziskové organizace lze definovat jako sdružení občanů, které se sdružuje za konkrétním účelem. Může se jednat o sportovní kluby, dobrovolné hasiče nebo klub turistů.

Tabulka č. 1 – Přehled odsouzených mladistvých osob za vybrané trestné činy
za období 2010 – 2015

Odsouzené mladistvé osoby za vybrané trestné činy						
Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkem odsouzeno osob	2 389	2 203	2 186	1 983	1 593	1 403
z toho:						
útok na veřejného činitele	20	13	28	11	16	3
nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, šíření toxikomanie	83	60	14	64	90	82
výtržnictví	287	281	340	292	273	232
vražda	4	2	2	2	6	6
ublížení na zdraví, rvačka	200	181	207	229	179	153
loupež	281	254	198	221	148	136
porušování domovní svobody	285	297	298	278	196	139
znásilnění a pohlavní zneužívání	112	95	122	124	141	126
krádež, zpronevěra, podvod	1 084	1 066	1 052	917	655	556
zvláštní případ poškození cizí věci	139	199	226	212	165	162
trestné činy v dopravě	110	67	67	64	35	37

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/27-soudnictvi-kriminalita-nehody-dhsldbjve1>
tabulka 27-5

Tabulka č. 2 – Umístění dětí a mladistvých do dětských domovů, výchovných ústavů a diagnostických ústavů za období 2006 – 2017

školní rok	počet zařízení celkem	počet dětí a mládeže celkem	v tom											
			dětské domovy			dětské domovy se školou			výchovné ústavy			diagnostické ústavy		
			počet zařízení	lůžková kapacita	počet dětí a mládeže	počet zařízení	lůžková kapacita	počet dětí a mládeže	počet zařízení	lůžková kapacita	počet dětí a mládeže	počet zařízení	lůžková kapacita	počet dětí a mládeže
2006/07	229	7 459	153	5 423	4 815	28	959	724	34	1 449	1 404	14	549	516
2007/08	230	7 427	155	5 356	4 618	28	949	674	33	1 424	1 430	14	548	705
2008/09	232	7 820	155	5 262	4 739	29	981	742	34	1 467	1 546	14	565	793
2009/10	229	7 878	151	5 188	4 704	31	1 080	787	33	1 424	1 534	14	212	853
2010/11	228	7 397	150	5 181	4 628	31	1 078	760	33	1 429	1 445	14	588	564
2011/12	227	7 150	149	5 162	4 451	31	1 074	761	33	1 439	1 395	14	589	543
2012/13	220	6 941	147	5 086	4 442	30	1 070	713	29	1 311	1 269	14	576	517
2013/14	219	6 549	146	5 056	4 253	30	1 067	697	29	1 297	1 146	14	546	453
2014/15	214	6 495	144	5 004	4 314	29	1 039	679	28	1 307	1 081	13	503	421
2015/16	213	6 482	144	4 987	4 260	28	959	741	28	1 237	1 089	13	504	392
2016/17	211	6 500	143	4 998	4 270	28	906	730	27	1 168	1 096	13	478	404
index změny ¹⁾	0,92	0,87	0,93	0,92	0,89	1,00	0,94	1,01	0,79	0,81	0,78	0,93	0,87	0,78

¹⁾ index změny mezi roky 2006 a 2016; např.: 1=beze změny; 2=nárůst o 100 % (zdvojnásobení); 1,15=nárůst o 15 %; 0,85=pokles o 15 %

Zdroj: Vlastní operacionalizace z Českého statistického úřadu

<https://www.czso.cz>

Tabulka č. 3 – Počet mladistvých osob umístěných do vazby za období 2006 – 2016

Počet obviněných mladistvých v letech 2006 až 2016 (k 31. 12.2016) - osob umístěných do vazby											
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Muži	54	33	58	44	47	43	29	31	24	5	10
Ženy	1	1	3	1	2	3	3	1	1	1	2
Celkem	55	34	61	45	49	46	32	32	25	6	12

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Vězeňské služby České republiky

4 Praktická část

4.1 Co ukazují výpovědi ohrožených skupin dětí a mládeže?

V rámci této diplomové práce jsem provedl šetření formou interview a také formou dotazníkového šetření. Interview bylo provedeno v Dětském domově se školou v Jihlavě a dotazníkové šetření bylo zaměřené na žáky základních škol v malých obcích na Vysočině. Níže jsou uvedeny otázky, na které jsem se během svého šetření zaměřil.

K tomuto bych rád podotknul, že interview bylo provedeno mezi osobami, které vykazují sociálně patologické jevy, nebo jsou jimi přímo ohroženy. Mezi dětmi na běžných základních školách je také riziko sociálně patologických jevů, ale nejsou postiženy do také míry jako děti, se kterými bylo provedeno interview.

Interview

Šetření bylo provedeno po předchozím souhlasu vychovatelů a ředitele v Dětském domově se školou v Jihlavě.

„Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Jihlava je školské zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče zřízené dle Zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon) a Zákona č. 109/2002 Sb. (Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči), ve znění pozdějších předpisů. DDŠ, SVP a ZŠ, Jihlava je příspěvkovou organizací přímo řízenou MŠMT ČR, jeho kapacita je 37 dětí. Součástí Dětského domova se školou je i základní škola, která sídlí v budově odloučeného pracoviště na ulici Sokolovská 30 v Jihlavě a středisko výchovné péče na pracovišti Vrchlického 16, Jihlava.⁴³“

Během interview jsem respondentům vysvětlil, čeho se budou otázky týkat a byli ujištěni, že zůstanou v anonymitě. Během pokládaných otázek byly užity sondy.

Jako metoda výzkumu byla využita interpretace

⁴³ Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Jihlava. *Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Jihlava* [online]. [cit. 2017-11-21]. Dostupné z: <https://www.ddssjihlava.cz/>

Interview s Nikolou H.

Nikole je 16 let, je to dívka, která pochází z neúplné rodiny a soudem jí byla nařízena ochranná výchova. Když bylo Nikole 13 let začal ji odvážet její otec do blízkosti státní hranice, kde prováděla prostituci. Získaný zisk odevzdávala otcí. Ten odvážel Nikolu s vědomím její matky, která věděla, že Nikola touto cestou obstarává finanční příjem pro rodinu. Rodiče se také zabývali výrobou drog tzv. „vařili“. Nikola se stala příležitostnou uživatelkou již ve 13 letech a závislost si vypěstovala od 14 nebo 15 let. Tímto údajem si nebyla jistá.

Potom co policie rodiče zadržela a z výsledku prověřování zjistila, že Nikola „šlape“ a sama je uživatelka drog poslal ji soud do Dětského domova v Jihlavě.

Škola ji moc nebaví a myslí si, že to co se učí je zbytečné. Dostává pravidelně jídlo a ze sponzorských darů také pěkné oblečení. Když uteče tak vyhledává drogy, za které případně platí sexuálními službami. Při útěcích se snaží vracet do místa bydliště k rodičům, kdy v době interview byl její otec ve výkonu trestu odnětí svobody.

Nemyslí si, že schopnosti, které se naučila ve škole při dětském domově, uplatní v dospělosti v praktickém životě.

Interview Jiřího B.

Jiřímu je 14 let, pochází z úplné rodiny. Připojil se do party, která kradla a aby se nevyčlenil tak se začal výprav „za zábavou“ účastnit také. Prvně kradli pouze čokolády v obchodech, po nějaké době získali odvahu a s partou „udělali“ chatu.

Když to zjistili rodiče, že jim syna vyšetřuje policie, věnoval se mu orgán sociálně právní ochrany dětí. Během pobytu v partě si vypěstoval vztah k tvrdému alkoholu a cigaretám. Po tom, co již neměl přístup k penězům a pár kluků z party „zavřeli“ (byli umístěni do některého zařízení v ČR a byla jim uložena ústavní výchova), tak začal doma krást peníze.

Za ukradené peníze si kupoval alkohol, cigarety a značkové oblečení, popřípadě elektroniku. Rodiče na to přišli po několika měsících a snažili se jej přesvědčit, aby svého jednání zanechal. On však svého jednání nezanechal, a protože rodiče nevěděli, co s ním spojili se s pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí, kteří mu ve spolupráci se soudem uložili ústavní výchovu.

V Jihlavě je necelý rok. Líbí se mu tu a vychovatele oslovuje „strejdo“, „tétó“. Na otázku, zda se mu líbí ve škole odpověděl, že to ujde a více to nekomentoval. Na přímou otázku však přiznává, že by byl raději doma u rodičů, protože tady musí poslouchat a dělat co se po něm chce. O útěk se nepokusil.

Dle vychovatelky se jedná o vysoce inteligentního chlapce.

Interview Nikolase H.

Nikolasovi je 16 let, pochází z úplné rodiny. Připojil se do party, která kradla a aby zapadl účastnit se také krádeží. Zpočátku kradli různé drobnosti v podobě sladkostí, postupně začali vykrádat obchody. Vybírali si koloniály ve vesnických obcích, kam se dopravovali autem. Posléze začali přímo okrádat spoluobčany na ulici. Vybírali si vždy slabší cíle, kdy se jednalo buď o osamocené mladší děti, které šli ze školy, ale také seniory, kteří šli o holi anebo viděli, že jejich pohybové schopnosti jsou omezené.

Nikolase s celou partou následně zadržela policie a vyšetřovatel je obvinil z několika závažných provinění. „Šéf“ party, který je Nikolasův bratranec dokonce dostal vazbu, protože byl z celé party nejsurovější.

Nikolas před tím neměl nikdy nebyl ve křížku se zákonem a na policii spolupracoval. Jeho výslechům byla vždy přítomna pracovnice orgánu sociálně právní ochrany dětí. Vychovatele nazývá strejdo nebo této.

V Jihlavě je necelý rok. Moc se mu tam nelíbí. Ačkoliv vychovatele oslovuje „strejdo“, „tэто“, občas uteče a považuje to za frajeřinu před ostatními spolužáky. Na otázku zda-li se mu líbí ve škole odpověděl, že nelíbí. Na přímou otázku však přiznává, že by byl raději doma u rodičů, protože tady musí poslouchat a dělat co se po něm chce. O útěk se pokouší dle příležitostí. Většinou na vycházce.

Vychovatel Nikolase charakterizoval, že se jedná o chlapce s dobrým srdcem, ale špatným kořenem a sám dodal, že jeho rodiče a sourozenci byli odstíhání policií za majetkové a násilné trestné činy.

Otázky pro rozhovor s dětmi umístěnými v domově se školou, středisku výchovné péče a základní školou, Jihlava

Jak se jmenuješ a kolik Ti je let?

Jsi z úplné rodiny nebo žiješ pouze s jedním z rodičů?

Proč jsi tady, kvůli čemu jsi byl umístěn do dětského domova?

Řekni mi o škole, líbí se Ti tu? Myslíš, že to co se tady škole dokážeš naučit, budeš schopen použít v praktickém životě v budoucnu?

Proč utíkáš?

Co děláš, když utečeš?

Volné otázky, které vyplynou z kontextu rozhovoru

Dotazník

Dobrý den, ahoj,

jsem studentem České zemědělské univerzity a pracuji na diplomové práci, která se věnuje páchání trestné činnosti mladistvými a nezletilými osobami a jejich ekonomický dopad na společnost. Dotazník je anonymní a má výzkumný charakter. Výsledky budou použity v diplomové práci.

Děkuji za vyplnění

Bc. Lukáš Vomela

Dotazník:

Jakého jsi pohlaví?

Muž

Žena

Myslíš si, že škola a vzdělání jsou pro další život důležité?

Ano

Ne

Jsi člen party?

Ano

Ne

Pokud jsi výše odpověděl „Ne“ na otázky 4. a 5. neodpovídej

Jako člen party, musel jsi pro vstup do party vykonat nějaký skutek?

Ano

Ne

Byl ten skutek správný, udělal jsi něco, co se bere jako zakázané nebo něco co je proti zákonu?

Ano

Ne

Jaké máš studijní výsledky?

Na vysvědčení mám více 3jky, nebo i hroší známky než lepší

Mám 1čky, nejhůř 2jky, 3jku mám maximálně 1nu.

Jsi z úplné rodiny, tedy žiješ společně s oběma rodiči?

Ano

Ne

Vychovává Tě někdo jiný než rodiče

Ano

Ne

Pokud ano, tak kdo (babička, dědeček, teta, strýc).....

.....

.....

Byl někdo z Tvých rodičů vyšetřován policií?

Ano

Ne

Dopustil jsi se někdy něčeho, co je zakázané, tzv. protiprávní a víš o tom, že se nesmí dělat?

Ano

Ne

Pokud jsi uvedl, že ano uveď, co jsi udělal.....

.....

.....

Když by jsi udělal něco zakázaného mohl by jsi být umístěn do dětského domova, anebo do vězení.

Chceš se někdy do obdobného zařízení dostat a strávit tam čas?

Ano

Ne

Pokud jsi něco provedl musel jsi ty, nebo Tvoji rodiče zaplatit škodu, kterou jsi způsobil?

Ano, zaplatil jsem ji já

Ano, zaplatili ji rodiče

Ano, zaplatili ji rodiče a já ji musel zaplatit jim

Ne, nechytli mě

A to je konec, děkuji za Tvůj čas a úsilí, které jsi vyplnění věnoval.

Výsledek dotazníkového šetření

Během dotazníkového šetření jsem provedl vyhodnocení ze strany 28 respondentů.

Jednalo se o 13 dívek a 15 chlapců. Všichni dotazovaní byli ve věku do 15 let. Tito respondenti byli žáci dvou základních škol z menších obcí na Vysočině.

Z výsledků šetření vyplynulo, že 26 žáků se dopustilo jednání, které by formálně mělo znaky protiprávního jednání. Téměř ve všech případech se jednalo o majetkové delikty, přesněji řečeno krádeže. Z dotazovaných se 2 respondenti dopustili „sprejerství“ a také „krádeží“. Ze zkoumaného vzorku bylo 19 dětí z úplných rodin. Z nich je 18 bezproblémových, v 1 z rodin byl rodič vyšetřován policií. V případě, že byly děti vyšetřovány policií, vždy rodiče uhradili škodu a děti si na ni následně museli vydělat formou brigády.

Během šetření bylo také zjištěno, že respondenti mají odpovídající úroveň smyslů, kdy jsou schopni rozeznat, které jednání je správné, a které jednání je špatné.

Z výsledků u respondentů, kteří odpověděli, že se dopustili „sprejerství“ a „krádeží“ vyplynulo, že se jedná o podprůměrné žáky.

Také bylo v průběhu šetření zjištěno, že všichni z dotazovaných nechtějí být umístěni do výchovného ústavu nebo do vězení.

4.2 Praktické postupy Policie České republiky v oblasti kriminality mládeže

Postup policie při vyšetřování trestně právní kriminality vychází z procesní normy. Touto normou pro policii je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním neboli také trestní řád. Policie se dozví o trestném činu z oznámení od občana, instituce nebo vlastním šetřením.

Dle zjištěných skutečností, které vyplynou z trestního oznámení nebo z jiného zdroje a dle jejich vypovídající hodnoty následně policejní orgán zahájí další postup. Ten může být v souladu s ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu, kdy je policejní orgán povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. V praxi se v případě šetření dle ustanovení 158 odst. 1 trestního řádu postupuje během šetření v souladu s ustanoveními, která jsou uvedena v zákoně 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zahájení úkonů trestního řízení, kdy na základě zjištěných skutečností je odůvodněný závěr, že došlo ke spáchání trestného činu, probíhá v souladu s ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu, kdy k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin sepíše policejní orgán neprodleně záznam. V případě zahájení úkonů trestního řízení policejní orgán postupuje podle výše uvedeného zákona číslo 141/1961 Sb. Po sepsání tohoto záznamu mu umožňuje trestní řád využívání oprávnění v tomto zákoně uvedené, jako vysvětlení fyzických a právnických osob, spolupráci fyzických a právnických osob a v případě určitých okolností také využití operativně pátracích prostředků.

K tomu, zdali byl trestný čin spáchán mladistvou nebo nezletilou osobou mohou napovídat různé skutečnosti na místě činu nebo způsob provedení. To napoví policejním orgánům např. ohledání místa činu, které je téměř vždy provedeno jako neodkladný a neopakovatelný úkon na místě činu v souladu s trestním řádem. Výsledky těchto úkonů po celkovém zhodnocení mohou napovědět, že pachatelé jsou z řad tzv. závadové mládeže.

Při provedeném prověřování, při kterém dochází k přímému kontaktu s osobou mladší 18 let. Policisté užívají jako kuchařku v rámci trestního řízení hlavně 2 zákonné normy. Těmi jsou trestní zákoník a trestní řád. Trestní zákoník definuje věk osob, od kterých se dále definují jejich kategorie dle věk. Trestní řád určuje s ohledem na věk jejich možnosti z pohledu jejich obhajoby a určuje jim jejich práva a povinnosti.

V našich podmínkách právní řád Dítě podle ustanovení § 126 zákona číslo 40/2009 Sb. trestního zákoníku charakterizuje, že „dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“⁴⁴ „Definice dítěte je převzata z čl. 1 Úmluvy o právech dítěte“⁴⁵.

Právní normy účinné v rámci České republiky rozlišují osoby zletilé a nezletilé.

Zletilá osoba je dle českého právního systému dle ustanovení § 8 zákona číslo 40/1964 Sb. občanského zákoníku každá osoba, která dovršila osmnáctý rok věku.

Nezletilá osoba, je označována osoba, která je mladší 15 let v době spáchání a není trestně odpovědná.

Pojem mladistvý, který je zde nejdůležitější, je trestně právní a také trestně správní. Podle trestního práva se takto označuje každá osoba, která dovršila patnáctý rok věku a ještě nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Mladistvá osoba, která spáchá trestný čin, se podle zákona číslo 218/2013 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže podle ustanovení § 6 dopustí **provinění**. V případě, že je proti mladistvé osobě vedeno trestní řízení pro spáchání provinění, má oproti dospělým osobám právo na zvýšenou ochranu, vždy musí mít obhájce. Dále je také vhodné podotknout, že stejný zákon u mladistvých osob zohledňuje v ustanovení § 5 odpovědnost mladistvého. V odstavci 1 je uvedeno „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“⁴⁶

Častým sociálně patologickým jevem u mladistvých osob je páchaní drobné trestné činnosti, která není z materiálního hlediska tak nebezpečná, ale je eufemisticky řečeno závadná. Je definována jako přestupek. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 5 Věk a přičetnost v prvním odstavci přímo uvádí, že „Za přestupek není odpovědný, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku.“⁴⁷

Policisté se stále stávají svědky trestných činů, kterých se dopouští osoby i výrazně mladší 15 let. V médiích bývá často diskutováno, zda-li by nebylo vhodné věkovou hranici pro trestní odpovědnost snížit. V některých evropských státech je trestní odpovědnost pro mladistvé osoby

⁴⁴ *Trestní zákoník*. In: . Praha: Policejní prezidium, 2010, ročník 2009, číslo 40.

⁴⁵ *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. akt. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 182. Glosátor. ISBN 978-80-87576-69-4.

⁴⁶ *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. akt. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 1139. Glosátor. ISBN 978-80-87576-69-4.

⁴⁷ ČESKO. § 5 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., České národní rady o přestupcích. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 24. 1. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200#p5-1>

od 12 let, v Severním Irsku je trestní odpovědnost již od 7 let. Pro srovnání s ostatními vybranými státy viz. příloha.

Prověřování provinění mají jako hlavní zpracovatelé a garanti ze strany policie přiděleno pracovníci Služby kriminální policie a vyšetřování, kteří mají k dispozici speciální místnosti, které jsou upravené pro kontakt s mladistvými a dětmi. Tyto místnosti byly prioritně připraveny pro příjem oznámení od dětí, aby se v nich zbytečně nevzbuzovala obava z prostředí, ale užívají se také k výslechu dětí, které trpí sociálně patologickými jevy. Tyto místnosti jsou snímány kamerami a jsou vybaveny prostorovými odposlechy.

Všichni policisté zařazení ve službě kriminální policie a vyšetřování absolvují v rámci interního vzdělávání školení, které je zaměřené na činnost s mládeží. Toto školení absolvují také vybraní pracovníci obvodních oddělení. Pro policisty z kriminální policie je školení v délce 16 hodin a policisté zařazení na obvodních odděleních v délce 3 hodin.

Samotné školení probíhá v rámci policejního školství a sami vyučující se zaměřují pouze na právní normy ve vztahu k mladistvým osobám. Postrádají metodiku komunikace s mladistvými pachateli, nezdůrazňují kriminogenní faktory trestné činnosti páchané mladistvými osobami a kolikrát sami přímo nepracovali v mladistvým pachatelem. V rámci tohoto školení, které jsem sám absolvoval, jsem navštívil výslechovou místnost a hovořil přímo s pracovníky, kteří mají na starosti dětskou kriminalitu, kdy jsou děti poškození nebo jsou pachatelé. Ve výsledku musím konstatovat, že výběr těchto pracovníků na samém prvním počátku není nijak ovlivněn jejich předpoklady pro práci s mladistvými pachateli a hlavní zřetel se klade na znalost právních předpisů.

Obrázek 1 Výslechová místnost pro děti PČR ÚO Benešov

Zdroj: Týdeník Blesk – příloha

4.3 Nákladová stránka trestního řízení a souvisejících opatření

Loupež

V odpoledních hodinách všedního dne oznámila na linku 158 starší žena, že byla přepadena mladíkem, romem, který ji zbil a odcizil kabelku. Na místo byla vyslána rychlá záchranná služba a dále tři policisté z místně příslušného obvodního oddělení. Obec, kde se skutek stal byla od místa, kde se vyslaní policisté pohybovali služebním vozidlem byla vzdálena 15 km. Použité služební vozidlo bylo tovární značky Škoda Octavia II, 1,6 s průměrnou spotřebou 6,5 l na 100 km. Policisté vyslaní na místo byli jeden policista v 5. platové třídě a zbylí dva policisté ve 4 platové třídě. Po příjezdu na místo počalo vytěžování osoby, zjištění popisu pachatele a směr pravděpodobného odchodu pachatele. Při vytěžování bylo zjištěno, že osoba byl mladík romského původu, oblečený do běžného oblečení. Poškozená byla 85 letá seniorka. Po zjištění relevantních poznatků byla cestou operačního střediska vyrozuměna výjezdová skupina Služby kriminální policie a vyšetřování z věcné příslušnosti k prověřování zločinu „Loupež“. Na místě byly nalezeny stopy, stejně jako odcizená kabelka a v jejím okolí rozházený její obsah. Tuto jeden z policistů z obvodního oddělení střežil do místa příjezdu kriminalistického technika v 6. platové třídě. Zbylí dva policisté prováděli

v okolí místa šetření, kdy bylo zjištěno, že osoba stejného popisu si chtěla zakoupit lístek na vlak do Brna, ale neměla dostatek finančních prostředků. Dále bylo zjištěno, že mladík podobného popisu odjel vlakem ve směru Jihlava. Cestou operačního střediska byly ostatní policejní hlídky vyslány do obou směrů, kdy se přes telefon podařilo spojit s průvodčím vlaku do Brna, který následně potvrdil, že cestující odpovídající popisu podezřelého se nachází ve vlaku. Přes operační středisko byly do nejbližší zastávky vyslány hlídky místně příslušného oddělení, které provedly zadržení podezřelého. Policista z operačního střediska bývá zpravidla zařazen do 6. platové třídy.

Bylo zjištěno, že se jedná o 14 letého chlapce, romského původu, který byl na útěku z dětského domova v Jihlavě. Po tomto muži bylo několik hodin před spácháním zločinu Loupež vyhlášeno celostátní pátrání neboť pobyt v dětském domově byl v jeho případě nařízen soudně. Následně se na místo dostavila výjezdová skupina kriminální policie, která byla tvořena dvěma policisty v 7. platových třídách a dále kriminalistickým technikem v 6. platové třídě. Kriminalisté přijeli ve výjezdovém vozidle tovární značky škoda Octavia II, 1,6 s průměrnou spotřebou 6,5 l benzínu na 100 km. Kriminalistický technik přijel speciálně upraveným vozidlem typu Wolkswagen, který má spotřebu 10 l na 100 km. Na místě provedl technik fotodokumentaci a policista obvodního oddělení ohledání místa činu včetně zajištění kriminalisticky upotřebitelných stop. Policisté z výjezdové skupiny provedli výslech a poučení poškozené. Poškozená vzhledem ke svému věku byla vyhodnocena jako zvláště zranitelná oběť.

Práce policistů obvodního oddělení na místě byla včetně vytěžení a provedení ohledání na místě činu trvala zhruba 2 hodiny.

Do doby vypátrání se do pátrání po pachateli Loupeže zapojila jedna dvojčlenná hlídka policistů ve 3. platové třídě v Jihlavě, která prověřila vlakové nádraží a její práce trvala 0,5 hodiny. Dále čtyři policisté, kteří provedli přímo zákrok proti pachateli na vlakovém nádraží v Náměstí nad Oslavou, kdy se jednalo o policisty v 5. platové třídě. Jejich práce spočívala ve vypátrání osoby, zadržení ve smyslu trestního řádu a eskortě na místně a věcně příslušný útvar k dalším úkonům, kdy na eskortu byli nasazeni 4 policisté v 5. platové třídě. K eskortě bylo použito služební vozidlo, kdy z Náměstí nad Oslavou do Jihlavy je vzdálenost 60 km. Služební vozidlo bylo Škoda Octavia II 1,6 s průměrnou spotřebou 6,5 l na 100 km.

Do současné chvíle jsou náklady na sociálně patologické jevy nezletilého čerpání z veřejného rozpočtu z částky, která je alokována na Policii a bezpečnost.

Následující rozbor vychází z dostupných informací ve vztahu k průměrné mzdě policistů, výpočtu spotřeby vozidla.

Při komparaci není možné docílit přesného výsledku, bez znalosti priznaných náležitostí ve formě mzdy na jednotlivého policistu, který byl do konkrétní situace nasazen. U policistů se ve mzdě vyskytuje nenároková složka ve formě osobního hodnocení, příplatku za směnnost, rizikového příplatku, který je rozdílný dle zařazení jednotlivých policistů. Platová třída, tarif je dále ovlivněn stupněm, který je přiznávám podle počtu odsloužených let v ozbrojených složkách, popřípadě poměrně ve veřejné správě.

V souhrnu pro výše popsanou situaci máme na v rámci příjmu oznámení, činnosti na místě a následnému vyšetřování:

6 služebních vozidel, kdy průměrná spotřeba těchto vozidel je 7 litrů na 100 km. Vozidla v rámci těchto úkonů ujela dohromady 200 km (do souhrnu započítávám i cestu zpět na útvar pro nezbytnou administrativní činnost). Při ceně 29,- Kč za 1 l Natural 95, kdy drtivá většina služebních vozidel jsou benzínová vozidla je náklad na PHM. V tomto případě je náklad na PHM celkem 406,- Kč.

Platy osob ve služebním poměru vychází z tarifních tabulek. Pro tento případ použiji aktuální výše tarifů, které jsou platné od 1.11.2017, u uniformovaných policistů vycházím z tabulek se zvýšeným tarifem pro příslušníky vykonávající službu v nepřetržitém režimu a pro příslušníky Služby kriminální policie užívám tarif bez zvýšení. Vše ve 3. tarifním stupni.

Celkem je v rámci tohoto zákroku a dalších úkonů ve věci zainteresováno 14 osob. Z toho 2 policisté ve 3. tarifní třídě, 2 policisté ve 4. tarifní třídě, 5 policistů v 5. tarifní třídě, 2 policisté v 6. tarifní třídě, 3 policisté v 7. tarifní třídě. Celkové měsíční mzdové náklady na všechny policisty jsou dle tabulek ve výši 393 860,- Kč. Průměrně počet odpracovaných hodin v měsíci je 163 hodin. Poměrem uvedených hodnot je hodinová mzda v souhrnu na všechny příslušníky v rámci tohoto případu 2.416,- Kč. Úkony v tomto případě celkově od příjmu oznámení do převzetí zadrženého k podání vysvětlení podezřelého trvaly 4 hodiny. Pod těmito úkony si čtenář musí představit příjem oznámení, sepsání protokolu s poškozenou, provedení dokumentace na místě činu jako zajištění stop, ohledání místa činu, fotodokumentace, náčrtek, protokol o zadržení, vyrozumění státního zástupce, vyrozumění zákonného zástupce, kdy v tomto případě se jedná o Dětský domov. Celkově za 4 hodiny práce všech zúčastněných je náklad ze strany policie na tento případ ve výši 9.665,- Kč v rámci mzdových nákladů.

Dále přichází na řadu práce vyšetřovatele, státního zástupce, pracovníka Orgánu pro sociálně právní ochranu dětí. Vyšetřovatel je zpravidla zařazen v 7 platové třídě a zpracování obdobného případu vychází dle mé vlastní praxe zhruba na 15 hodin práce. Do té je nutné započítat výsledek podezřelého, sdělení podezření, vypracování znaleckých posudků, vyznění a spolupráce s Orgánem pro sociálně právní ochranu dětí. Mzdový náklad na vyšetřovatele v tomto konkrétním případě je dalších 2.805,- Kč. V tomto případě státní zástupce do případu tolik vstupovat nebude, neboť vzhledem k tomu, že pachatel je mladší 15 let bude jeho další trestní stíhání nepřipustné a věc se odloží.

Po policii do případu vstoupí Orgán pro sociálně právní ochranu dětí, který bude s pachatelem pracovat zhruba 20 hodin. Sociální pracovník je oceněn dle tabulek, které vychází z nařízení vlády č. 341/2017 Sb., v drtivé většině terénní pracovníci jsou zařazení v 11. platové třídě s hrubou mzdou ve výši 23.160,- Kč měsíčně, v průměru je hodinová mzda sociálního pracovníka 142,- Kč za hodinu. Pokud se sociální pracovník bude věnovat takovému klientovi za účelem resocializace, různých projektů, spolupráce s dětským domovem 20 hodin bude další náklad na takové dítě se sociálně patologickým jevy ve výši 2.842,- Kč.

V tomto případě mělo dítě již nařízenou ústavní výchovu v Dětském domově v Jihlavě. Tato byla nařízena na dobu 3 let, kdy průměrný náklad na 1 osobu v dětském domově na rok je 412.825 Kč. Pro tento případ použijeme průměr na 1 den, kdy byl vlastně na útěku a současně proti své vůli „vrácen“ zpět. Průměr na 1 den je 1.131,- Kč.

V souhrnu bylo ze státního rozpočtu vynaloženo přibližně 16.849,- Kč na velice krátké časové období, necelý 1 den, na jednoho 14 letého chlapce.

Pro poškozenou bylo největší zadosťučnění, že pachatel byl chycen, jí byl vrácen mobil, ale z informací od její vnučky vím, že má strach chodit sama nakupovat nebo se pohybovat mimo místo trvalého bydliště, tento šrám na duši žádné finanční prostředky nenahradí.

Přestupek proti majetku

O víkendu bylo oznámeno na obvodní oddělení Policie České republiky přestupkové jednání ze strany neznámého pachatele, který poškodil nafukovací bazén v zahrádkářské kolonii, který byl přilehlý ke chatě poškozeného. Jednáním neznámého pachatele vznikla škoda ve výši 3.500,- Kč. Uvedené jednání se stalo v zahrádkářské kolonii, která se nachází ve stejné obci jako budova místně příslušného obvodního oddělení. Vzdálenost k místu činu byla 2 km. Na místo byl vyslán policista z výjezdové skupiny obvodního oddělení ve 4. platové třídě. Na místo se dopravil služebním

vozidlem policie Škoda Octavia II s průměrnou spotřebou 6,5 l na 100 km. Ten na místě provedl ohledání místa činu, fotodokumentaci. Vzhledem k povaze protiprávního jednání, místu a času nebyla zajištěna žádná upotřebitelná stopa. Následně byl sepsán protokol o podání vysvětlení s oznamovatelem. Od doby oznámení do sepsání protokolu uběhly celkem 2 hodiny. Následně tento případ dostal přidělený policista ve 4. platové třídě, který prováděl šetření. To spočívalo v šetření v okolí, zejména mezi dalšími osobami užívající zahrádkářskou kolonii, přilehlých domech sousedících se zahrádkářskou kolonií a dle znaků činu mezi osobami z řad mládeže. Šetření bylo provedeno i mezi osobami z řad závadové mládeže. Toto šetření trvalo v souhrnu 3 hodiny, kdy se mu věnoval policista ve 4. platové třídě.

Po jednom měsíci byl případ odložen s odůvodněním, že se konkrétní osobě nepodařilo prokázat právně relevantní skutečnosti, že se protiprávního jednání dopustila.

S odstupem 3 měsíců se na obvodní oddělení dostavila mladistvá 16 leté Kristýna V. v doprovodu své babičky, která má Kristýnu V. svěřenou v pěstounské péči, která oznámila, že ji mladík Marek M. sexuálně obtěžoval a vsunul jí proti její vůli prst do vagíny. Během svého oznámení dodala, že to byl právě on se svým kamarádem Jirkou L., který je přítel Kristýny V., kdo poškodil bazén. Tato informace byla předána policistovi, který případ původně odložil a ten dále v případě provedl výslech Kristýny V. jako svědka, Marka M. jako podezřelého a Jirky L. jako svědka. Všechny zúčastněné osoby byly starší 15 let a mladší 18 let. U všech výslechů byli přítomni zákonní zástupci. Ze strany podezřelého a svědka Jirky L. to byli rodiče. U Kristýny V. to byla babička jako pěstounka. Z pohledu zákona nemusí být u výslechu mladistvých osob v přestupkovém řízení ani v trestním řízení zákonní zástupci, ti však musí být před provedením podání vysvětlení vyrozuměni. Z podání vysvětlení ze strany Jirky L. vyplynulo, že to byl Marek M., který bazén poškodil. On sám se doznal až po tom, co byl konfrontován s výpovědí Jirky L. a Kristýny V. Jako motiv svého jednání uvedl, že se chtěl pouze před Kristýnou V. předvést, protože chtěl, aby se stala jeho přítelkyní.

K samotným osobám je nutno podotknout, že Marek M. a Jirka L. pochází ze sociálně průměrně situovaných rodin. V jejich rodinném zázemí neměli nikdy vzor v nikom, kdo by měl sklon s sociálně patologickým jevům.

Kristýna V. má v rodinném zázemí opačnou situaci. Žije se svojí babičkou, která ji má svěřenou do pěstounské péče, její biologická matka žije nový život s postarším mužem, se kterým má děti. Její biologický otec, který je synem babičky u níž je v pěstounské péči je alkoholik a živí

se pomocnými pracemi v zemědělské oblasti. Má sklon k alkoholu a návykovým látkám. Biologická matka se příležitostně živila prostitucí.

Ze strany nákladů z veřejných financí bylo na tento konkrétní případ přestupku proti majetku vynaloženo v nákladech na PHM byly vzhledem ke vzdálenosti místa činu zanedbatelné. Celkově se jednalo o 4 km, tedy v nákladech šlo o 10,- Kč. Časový fond na příjem oznámení, úkony na místě činu jsou v součtu u policisty ve 4. platové třídě celkově 2 hodiny. Další šetření trvalo 3 hodiny. V součtu se jedná o 5 hodin při hodinové sazbě, celkově tedy jsou náklady na mzdu policisty v rámci šetření 805,- Kč. Do současné chvíle jsou celkové náklady ve výši 815,- Kč. Dále došlo na zjištění konkrétních osob, kdy byl proveden jejich výslech. Celková časová dotace na výslechy trvala 3 hodiny a výslech prováděl policista, který měl přestupek přidělený k šetření. Náklad ve formě mzdy byl v tomto případě 483,- Kč. Následně po sepsání protokolů a zjištění, že se skutku dopustila konkrétní osoba z řad mladistvých osob následovalo sepsání oznámení přestupku a jeho odeslání na konkrétní správní orgán. Dále policista sepsal hlášení na místně příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí do Jihlavy, kde uvedl skutečnosti, že mladistvý pachatel se dopustil jednání mající znaky přestupku a jak bude dále s věcí naloženo. Tento úkon zpravidla trvá zkušenému policistovi 1 hodinu čistého času. Jde tedy o finanční náklad 161,- Kč na mzdových prostředcích. Celková suma vynaložená v nákladech ze strany policie byla 1.459,- Kč ze strany Policie.

Náklady ze strany Orgánu sociálně právně ochrany dětí, kde úředník musel přijmout informativní oznámení ze strany policie a provést zápis, případně pozvat zákonné zástupce pachatele včetně pachatele k sezení ve formě pohovoru se dají vyčíslit na 3 hodiny čistého času. Což je dle tabulek ve smyslu nařízení vlády č. 341/2017 Sb., pro zaměstnance v 11. platové třídě s hrubou mzdou ve výši 23.160,- Kč. Náklady mzdového charakteru ze strany Orgánu sociálně právní ochrany dětí jsou v tomto případě 426,- Kč.

Rodiče za mladíka v konečné fázi škodu uhradili, přesněji řečeno provedli opravu svépomocí a z vyjádření otce vím, že syn musel jít na brigádu, ze které uhradil pokutu a náklady nezbytné na opravu bazénu, který poškodil. Toto lze pochopit jako dobrý výchovný prostředek, ale vzhledem k tomu, že sociálně patologické jevy u tohoto konkrétního mladíka se vyskytují až do současné doby nelze toto chápat jako uspokojivé řešení.

Samotné projednání před správním orgánem je zpoplatněno správním poplatkem a lze brát, že náklad na přestupkovou komisi je anulován tímto poplatkem.

Celkové náklady v tomto případě činí zhruba 1.885,- Kč.

Znásilnění Kristýny V.

S ohledem na předchozí případ přestupkového jednání uvedu jako další případ z praxe případ zločinu Znásilnění Kristýny V. ze strany Marka M. Tento případ se stal v časovém souladu s dříve popsaným přestupkem. Mladistvé osoby trávili volný čas v zahrádkářské kolonii, kde včetně konzumace alkoholu, požívání omamných a psychotropních látek (marihuany). V zahrádkářské kolonii byli společně s přítelem Kristýny V. Ten však v důsledku působení alkoholu a marihuany usnul. Marek M. šel na „procházku“ s Kristýnou V. do přilehlého lesa, kde pod vlivem alkoholu a opojení z drogy získal odvalu a pokusil se Kristýnu líbat a osahávat. Ta svým aktivním odporem rozhněvala Marka M., který ji následně uhodil pěstí do oblasti břicha a po tom, co jí vyrazil dech a uvedl do stavu, že se již dále nebránila využil své převahy, její bezbrannosti a začal ji osahávat na intimních místech, kdy jí opakovaně vsunul prsty do vagíny, kdy toto doprovázel slovy: „Tvoje matka je kurva, tak ty jsi taky kurva, tak budeš držet“. Až pláč a prosby ze strany Kristýny V. Marka M. zastavili.

Tento případ byl oznámen až dodatečně ze strany pěstounky Kristýny V. Oznámení bylo provedeno na Službě kriminální policie a vyšetřování v Jihlavě. Sepsání protokolu s policistou v 7. platové třídě trvalo přibližně 1,5 hodiny. Náklad na mzdu v rámci časové dotace v tomto případě je 280,- Kč. Následně bylo provedeno ohledání místa činu, které bylo vzhledem k časovému odstupu formálního charakteru a nebyly na místě nalezeny žádné kriminalisticky upotřebitelné stopy. Kristýna V. byla označena jako svědek a úkon, který s ní byl prováděn byl neodkladný a neopakovatelný. Pro takový úkon byl u výsledku přítomen dlahový soudce. Náklad na mzdu soudce v této časové dotaci, je z platu 70.900,- Kč hrubé mzdy, ve výši 650,- Kč.

Kristýna V. byla následně vyšetřena u lékaře, kdy od lékaře byla vyžádána lékařská zpráva, která byla fakturována na účet krajského ředitelství policie, pod který požadující útvar spadá. Vypracování takové zprávy, odborného vyjádření bylo v hodnotě 2.000,- Kč. Toto odborné vyjádření sloužilo v této konkrétní věci jako důkaz.

Dále proběhl výslech prověřovaného Marka M., který měl ze zákona nárok na právní pomoc. Jeho rodiče této možnosti nevyužili a zaplatili advokáta z vlastních prostředků. V případě, že by toto neučinili tak by byl advokát hrazen z rozpočtu policie. Výslech Jiřího L v postavení svědka trval 2 hodiny a byl zaměřený na chování Marka M. ke Kristýně V. v předmětný večer a také na jeho chování v minulosti, jak se projevovala jeho náklonnost a sklony k agresivnímu chování.

Náklad ve formě mzdy je vypočten dle 7. platové třídy komisaře, který je příslušný pro práci s mladistvými osobami. Náklad na tento úkon lze vyčíslit na sumu ve výši 375,- Kč.

Vzhledem k tomu, že chování Marka již v minulosti vykazovalo sklony k nadměrné agresivitě, míře vypitého alkoholu a užití marihuany v době spáchání skutku bylo nezbytné zkoumat jeho přičetnost formou znaleckého posudku z oboru psychiatrie. Cena odborného posudku se pohybuje v rozmezí od 5.000,- Kč do 15.000,- Kč. V tomto konkrétním případě byla cena odborného posudku podle trestního řádu v hodnotě 10.000,- Kč. Faktura za tento úkon ze strany specialisty z oboru psychiatrie ze soukromého sektoru je adresována konkrétnímu krajskému ředitelství policie, pod kterou spadá věcně příslušný dožadující útvar. Následně proběhl výslech prověřovaného za účasti advokáta. Tento výslech a další úkony včetně výslechu podezřelého, které následovaly po vyhodnocení všech důkazních prostředků trvaly celkem 20 hodin. Všechny úkony prováděl případ prověřující policista v 7. platové třídě. Celkově náklady na mzdové náklady v tomto případě jsou ve výši 3.740,- Kč.

Dále proběhlo soudní řízení u soudu pro mladistvé, které trvalo včetně celého projednání 2 hodiny. Celkově náklad na soudce, v rámci soudního řízení. V našem případě použijeme pro náklady soudního řízení pouze mzdu soudce, která je nejvyšší. Cena v tomto případě u soudce pro mládež bude 860,- Kč. Dále mzda státního zástupce, jako žalobce bude 780,- Kč.

Mladistvý byl odsouzen, neodvolal se proti rozsudku a bylo mu nařízeno ambulantní léčení na psychiatrické léčebně ačkoliv znalecký posudek konstatoval, že pachatel nebyl v době skutku přičetný. Mladistvý musel také v rámci Probační a mediační služby navštěvovat projekt, který měl za úkol jej resocializovat. V rámci tohoto projektu se mu probační úředník věnoval v celkovém součtu 150 hodin. Mzdový náklad při hrubé mzdě probačního úředníka 23.700,- Kč je 21.743,- Kč.

Při součtu všechny náklady, které byly vynaloženy na řádné objasnění věci a potrestání pachatele bylo ve výši 40.428,- Kč.

Ačkoliv Marek M. ublížil Kristýně V. velmi hrubým způsobem je z její strany do současné doby stále považován za kamaráda. Jiří L. s Markem M. přerušil kontakt a s Kristýnou V. se po několika měsících rozešel, protože i ona podlehla více, než je zdrávo alkoholu a drogám. Následně byla umístěna do diagnostického ústavu, ze kterého jezdí na víkendy ke své babičce.

Komparace

Při srovnání finančních nákladů na výše uvedené případy, kdy jsem pro komparaci použil zločin Loupeže, který byl objasněný ve velmi krátkém časovém horizontu a byli v rámci trestního

řízení provedeny pouze nezbytné úkony. Dále jsem použil přestupek proti majetku, který je administrativně z policejní činnosti i z činnosti dalších orgánů veřejné správy a orgánů, které pracují s mladistvými osobami nejjednodušší. Jako třetí případ jsem vybral zločin znásilnění mladistvé mladistvým, kdy v rámci prověřování takového zločinu je nezbytné provést znalecké posudky a další úkony nejen ze strany policejních, ale také ze strany probační a mediační služby, soudu nebo státního zástupce.

V případě komparace je nejméně finančně nákladný šetření přestupku, kdy celkové náklady společnosti na řádné objasnění jsou ve výši 1.885,- Kč. Jako druhý v pořadí je z uvedených případů výše uvedený zločin Loupež na seniorce, kdy celkové náklady proti osobě mladší 15 let a nasazení celého aparátu pro jeho dopadení byli v rámci jednoho dne ve výši 16.849,- Kč. Tento případ úmyslně nerozebírám v širším slova smyslu neboť skutek bude odložen z důvodu věku a tento skutek nebude ani uveden v rejstříku trestu nezletilého.

Jako finančně nejnáročnější případ byl případ zločinu Znásilnění, kdy při součtu nákladů i při vcelku jasném případě, kdy byly zodpovězeny otázky hned v prvopočátku, kdo je poškozený, kdo je pachatel, co se stalo byly v přibližné výši 40.428,- Kč.

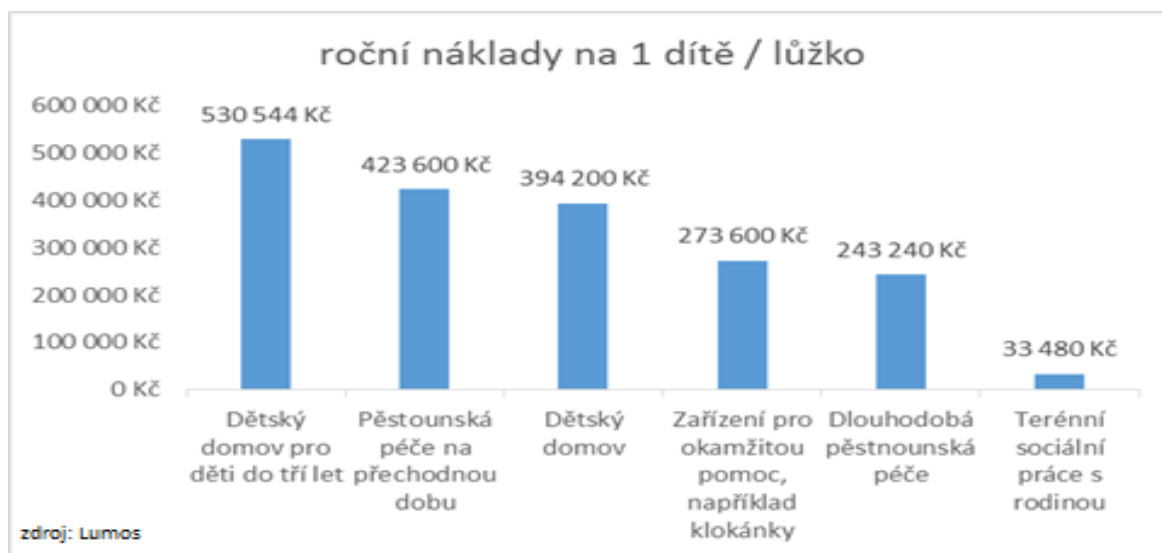
Závěrem této finanční komparace lze konstatovat, že čím náročnější případ ve smyslu počtu provedených úkonů, časové dotace ze strany policie a dalších spolupracujících orgánů, tím budou finanční náklady ze strany veřejných finančních prostředků vyšší. Proto je nezbytné se zamyslet také nad přístupem k výchově nástupnické generace i z ekonomického hlediska.

Dalšími z opatření, které nastalo konkrétně v případě Kristýny V., která sama byla v rámci prevence před sociálně patologickými jevy umístěna do pěstounské péče ke své babičce byla následně umístěna tzv. diagnostického ústavu.

Roční pobyt dítěte v ústavu stojí 394.200,- Kč. Což je ve srovnání dlouhodobá pěstounská péče je ročně o 150.000,- Kč levnější. Náklad na terénního sociálního pracovníka s rodinou stojí ročně 33.480,- Kč⁴⁸.

⁴⁸ Pobyt dětí v ústavu stojí dvakrát víc než život u pěstounů. *Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. 2016 [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/pobyt-deti-v-ustavu-stoji-dvakrat-vic-nez-zivot-u-pestounu>

Graf č. 2 – roční náklady na 1 dítě/lůžko

Zdroj: www.socialnirevue.cz

Roční pobyt dítěte do tří let v dětské domově stojí 530.544,- Kč, pěstounská péče na přechodnou dobu přijde veřejné finance na 423.600,- Kč a pobyt v dětském domově ročně zatíží veřejný rozpočet ve výši 394.200,- Kč. Zařízení pro okamžitou pomoc, které také reaguje na sociálně patologické jevy u dětí stojí ročně stát 273.600,- Kč. V porovnání s terénní sociální prací s rodinou vyjde nákladová položka sátu na 33.480,- Kč na rodinu. Údaje nejsou zcela přesné, protože vychází z nákladové stránky ministerstva financí. Dětské domovy, klokánky také hospodaří s finančními dary, které jsou ve výši několika procent. Péče o ohrožené děti mají eufemisticky na starosti tři ministerstva - práce, školství a zdravotnictví. Z rozpočtu těchto ministerstev jsou tato zařízení také financována.

Samotné náklady trestního řízení musí státu uhradit každý, kdo je pravomocně odsouzený za trestný čin. Tyto náklady nejsou vypočítávány podle skutečných výdajů, ale jsou vypočítávány paušálně. Paušální částky určuje vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 312/1995 Sb.

Pro prvoinstanční soud na úrovni okresního soudu jsou stanoveny částky 2.000,- Kč pro případ, že byl vydán trestní příkaz, který nabyl právní moci. A dále 4.000,- Kč pro případ, že byl vydán odsuzující rozsudek, nebo došlo k odporu proti trestnímu příkazu, který byl vydán a následně musel být soudem vydán rozsudek.

Pokud jde o věc, ke které byl příslušný jako prvoinstanční krajský soud, činí paušální částka 6.000,- Kč.

Je-li přibrán soudní znalec paušální částka se zvyšuje o 3.800,- Kč. Byli-li přibráni znalci dva tak o 7.000,- Kč.

Vzhledem k tomu, že ministerstvo spravedlnosti nevydalo vyhlášku, která by přímo specifikovala náklady ze strany mladistvé osoby na trestní řízení použije se dle právní zásady tato vyhláška i na řízení u soudu ve věcech mládeže. K zákonnému snížení sazby u mladistvých se nepřihlíží.

Další nákladovou složkou souvisejících opatření v rámci trestního řízení je výkon trestu odnětí svobody, kdy i tato složka je financována v rámci veřejných financí. Náklady na výkon trestu odnětí svobody nejsou ve veřejně dostupných zdrojích nijak vyčísleny a z toho důvodu jsem přistoupil k výpočtu dle dostupných informací ze statistických výkazů Vězeňské služby za zkoumaná období.

Tabulka č. 4 – Průměrné náklady na výkon trestu mladistvých osob za období 2006 – 2016

Průměrné náklady na výkon trestu mladistvých osob 2006 až 2016 (k 31. 12.)											
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celkem mladistvých	111	134	152	174	151	159	140	81	82	92	73
Celkový počet odsouzených osob	16 179	16 647	18 100	19 374	19 449	20 541	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501
Rozpočet Vězeňské služby ČR v tis.	971 046,00	1 000 851,00	1 167 093,00	1 051 999,00	972 911,00	1 171 187,00	1 242 989,00	1 201 525,00	1 125 153,50	1 070 741,26	1 105 748,61
Průměrné náklady na 1 mladistvou osobu v tis.	6662,10	8056,35	9801,00	9448,12	7553,58	9065,71	8518,21	6805,37	5614,47	5225,90	3937,35

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Vězeňské služby 2006 – 2016

V porovnání s dospělými osobami ve výkonu trestu odnětí svobody se od osoby mladistvé nevymáhají náklady na pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody. V případě, že během pobytu poškození zařízení věznice, je jim škoda naúčtována.

Stát může u dospělých osob nárokovat maximálně částku 1 500,- Kč za den pobytu ve vězení nebo ve vazbě.

4.4 Ekonomická vyčíslení některých prokázaných škod, způsobených kriminalitou dětí a mládeže

Škody lze pro naši potřebu rozdělit na škody na majetku. Tyto škody vznikají v případě odcizení, poškození cizí věci, kdy k tomuto jednání došlo ve zlém úmyslu.

Dále škodu lze charakterizovat jako nemajetkovou újmu. Může k ní dojít v případě ublížení na zdraví, dokonání znásilnění nebo při působení na psychiku poškozeného, který je držen proti své vůli v místě odkud nemůže odejít a podmínky jeho pobytu jsou nedůstojné a znevažující jeho osobnost.

V tabulce přehledu spáchaných trestných činů nezletilými a mladistvými osobami za období 2001 až 2016 jsou uvedeny údaje od roku 2001 do roku 2016. Pro potřeby této diplomové práce jsem použil statistické údaje zveřejněné na webových stránkách Policejního prezidia. Vzhledem k tomu, že nejsou uvedeny škody, kterých by se dopustily pouze mladistvé osoby vypočítal jsem celkovou částku škod způsobenou mladistvými osobami poměrem.

Z dostupných statistických údajů je vypovídající, že trestná činnost a počet pachatelů z řad mládeže má sestupnou tendenci. Rozdíl za 16 let zkoumaného období je u osob do 14 let věku 7.459 osob, průměrně tedy kriminalita v řadách této věkové kategorie klesá o 466 osob ročně.

Aby zkoumání, mělo vypovídající hodnotu jsou v této tabulce uvedeny roky od roku 2001 do roku 2016, kdy ekonomika České republiky prošla rozvojem, ale také ekonomickou krizí v letech 2014 - 2016.

Sestupný trend mají také osoby v kategorii 15 – 17 let věku, kdy rozdíl mezi zkoumaným obdobím je 6.273 osob. V průměru se jedná o roční pokles o 392 osob.

Škody, které byly prokázány mají také sestupný charakter, kdy celkový rozdíl ve škodách způsobených osobami ve věku od 14 let do 17 let věku je 2.316.500,634 Kč. Ročně se průměrně celkové škody snížili o 144.781,- Kč.

Klesající trend lze pro společnost považovat za uspokojivé znamení a reakce státní správy a institucí na sociálně patologické jevy dětí a mládeže jsou dobré.

Tabulka č. 5 – Přehled spáchaných trestných činů nezletilými a mladistvými osobami za období 2001 – 2016

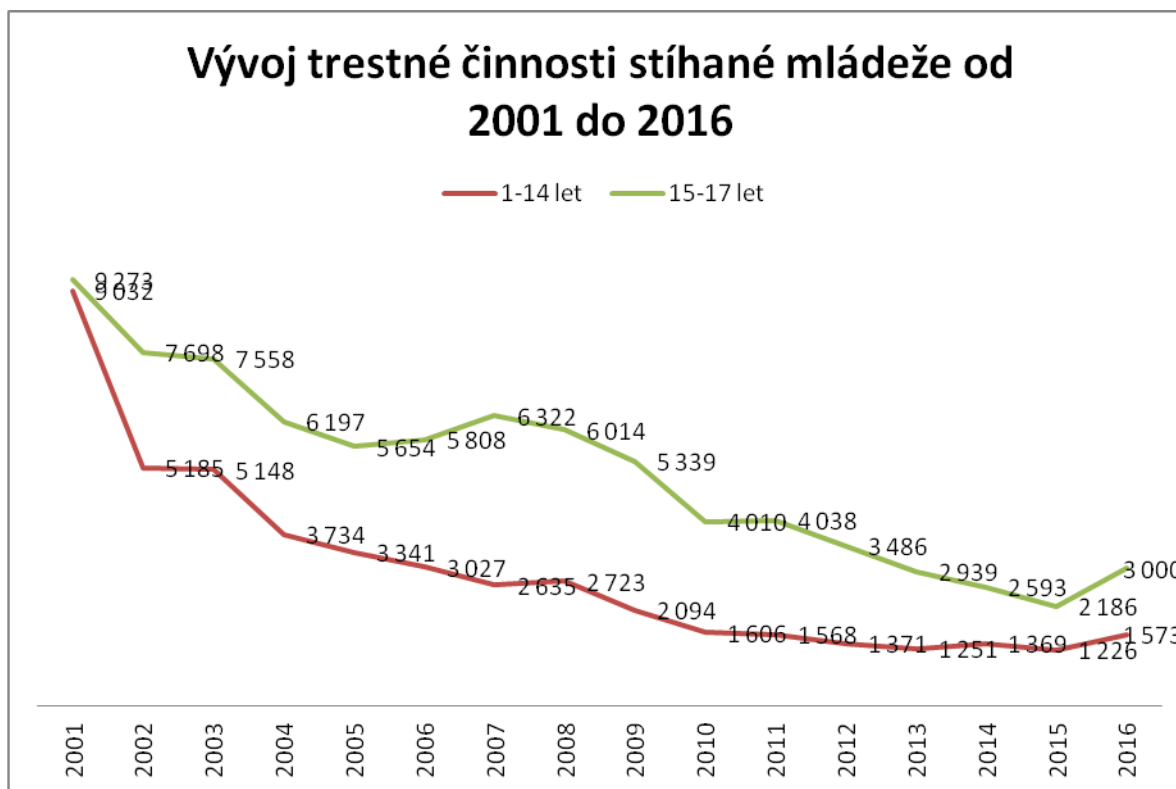
Rok	zjištěno trestných činů celkem	stíháno, vyšetřováno osob		škody v tis. Kč celkem	průměrná škoda na 1 trestný čin v tis.	poměr způsobené škody na 1 stíhanou osobu v tis.	poměr způsobené škody v 1 tis. na 1 osobu z řad mládeže
		nezletilí	Mladiství				
		1-14 let	15-17 let				
2001	358 577	9 032	9 273	55 741 093	155,450832	19875321,6	2.845.527,48
2002	372 341	5 185	7 698	43 288 724	116,260965	14412174,3	1.497.790,01
2003	357 740	5 148	7 558	48 037 003	134,279094	16300542	1.706.150,17
2004	351 629	3 734	6 197	48 455 947	137,804183	16747480,1	1.368.533,34
2005	344 060	3 341	5 654	42 984 656	124,933605	15180807,2	1.123.777,77
2006	336 446	3 027	5 808	24 262 154	72,1130702	8852095,7	637.118,975
2007	357 391	2 635	6 322	22 782 465	63,7466109	8141589,65	570.978,393
2008	343 799	2 723	6 014	31 625 891	91,9894793	11227591,9	803.712,081
2009	332 829	2 094	5 339	26 012 527	78,1558308	9631533,81	580.932,29
2010	313 387	1 606	4 010	24 103 863	76,9140488	8651061,46	431.949,298
2011	317 177	1 568	4 038	23 951 262	75,5138677	8682206,93	423.330,742
2012	304 528	1 371	3 486	34 214 712	112,353255	12698839	545.699,759
2013	325 366	1 251	2 939	29 054 421	89,2976556	10507655,1	374.157,177
2014	288 660	1 369	2 593	28 696 739	99,413632	11393597,5	393.876,81
2015	247 628	1 226	2 186	26 898 577	108,624941	11066817,7	370.628,30
2016	204 040	1 573	3 000	23 604 338	115,684856	11719801,4	529.026,846

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Policie České republiky

<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

V grafu níže demonstruji počet zjištěných známých pachatelů, které jsou z řad dětí a mládeže. Z grafu je patrný klesající trend, který jsem konstatoval výše.

Graf č. 3: Vývoj trestné činnosti stíhané mládeže od 2001 do 2016

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Policie České republiky

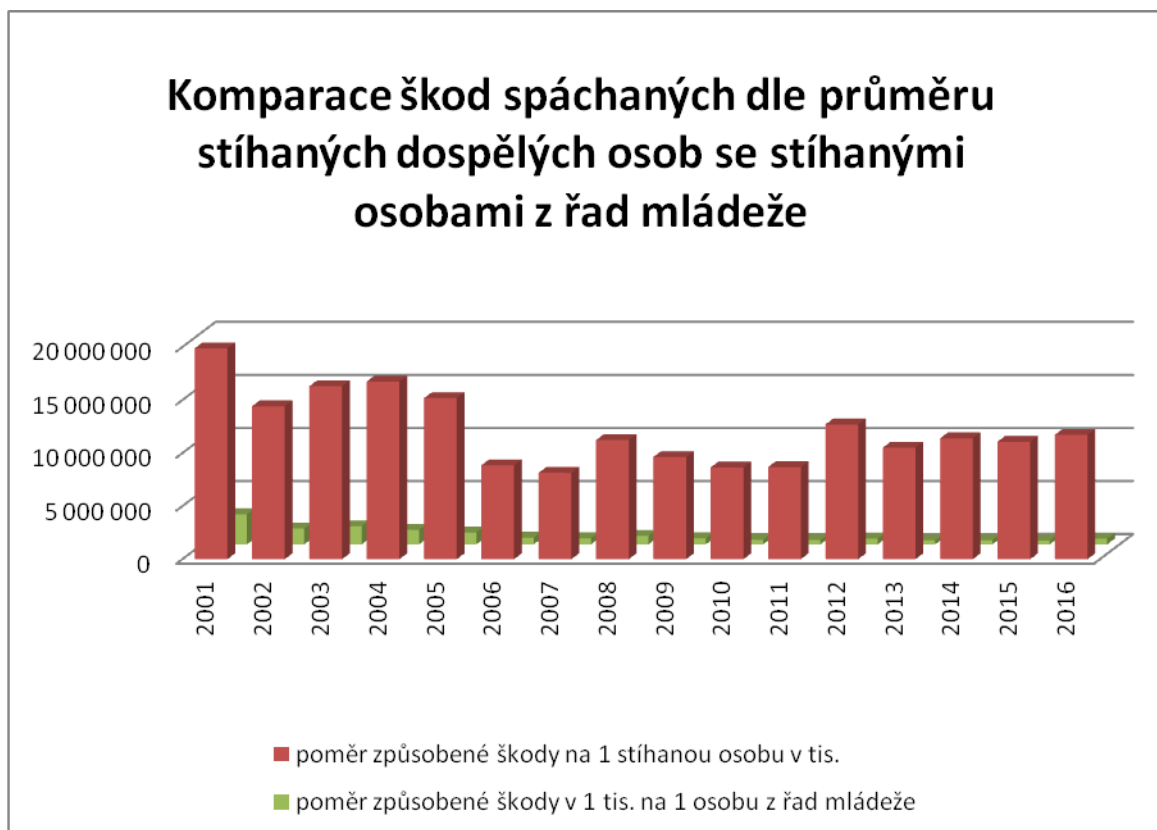
V porovnání výše prokázaných škod, které způsobily dospělé osoby v poměru s osobami z řad dětí a mládeže, demonstruje následující graf.

Z ekonomické situace, ve které se společnost nachází, však lze sledovat celkový trend, kdy v případě, že ekonomická situace posiluje tak obecně kriminalita klesá a s ní také kriminalita mládeže.

Za vhodné považuji podotknout, že škody, které jsou způsobeny, mohou být ovlivněny jedním skutkem velkého rozsahu, při kterém vznikne škoda velkého rozsahu, tedy dle ustanovení § 138 trestního zákoníku, škoda dosahující částky nejméně 5 000 000,- Kč.

Dále provedu komparaci trestných činů v souhrnu. Pro statistiku jsem použil rok 2011, kdy v tabulce je rozdělení jednotlivých druhů kriminality a je možné také provést srovnání výše škod, které způsobily osoby ve věku do 17 let oproti osobám starším 18 let.

Graf č. 4: Komparace škod spáchaných dle průměru stíhaných dospělých osob se stíhanými osobami z řad mládeže

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Policie České republiky

Pro představu předmětu zájmu pachatelů z řad osob mladších 18 let v porovnání ke škodám jimi způsobených porovnáme dle druhu kriminality jednotlivé kategorie kriminality. Nejvýše škod bylo způsobeno na poli majetkové kriminality, kdy osoby do 17 let věku způsobily škody ve výši 739.365 tis. Kč. Druhá v pořadí je kriminalita způsobená vloupáním, kdy škody v této oblasti byly ve výši 309.916 tis. Kč. Třetí jsou krádeže prosté, kde škody dosáhly výše 289.659 tis. Kč. Další v pořadí jsou hospodářské trestné činy, které jsou charakteristické pro sofistikovanější osoby anebo jsou páčány v prostředí kybernetického světa, kde škody dosáhly 156.168 tis. Kč. V poli ostatní kriminality bylo způsobeno celkem škod ve výši 3.281 tis. Kč. Násilnými trestnými činy byla způsobena celková škoda ve výši 28.701 tis. Kč. Vraždami byly způsobeny škody ve výši 104 tis. Kč a mravnostní kriminalitou ve výši 14 tis. Kč.

V této části se plně potvrdila teoretická východiska, že předmět zájmu útoku pachatelů z řad mladistvých nebo nezletilých osob je ovlivněn hodnotovým měřítkem a byla potvrzena typická kriminalita pro mladistvé delikventy.

Tabulka č. 6 – Statistika kriminality za rok 2011 v České republice

Statistika kriminality pro rok 2011									
Název	zjištěno trestných činů	stíháno osob					způsobené škody v tis. Kč celkem	způsobené škody	
		celkem	nezletilí	mladiství	děti	dospělé osoby		děti	dospělé osoby
			1-14 let	15-17 let	1 - 17			1 - 17	
Vraždy celkem:	173	166	0	5	5	161	3 458	104	3 354
Násilné činy celkem:	19 409	13 444	348	722	1 070	12 374	360 608	28701	331 907
Mravnostní činy celkem:	2 086	1 224	78	175	253	971	66	14	52
Krádeže voupáním celkem:	59 672	10 061	355	927	1 282	8 779	2 432 184	309916	2 122 268
Krádeže prosté celkem:	124 274	19 677	328	1 083	1 411	18 266	4 039 423	289659	3 749 764
Majetkové činy celkem:	203 675	34 842	828	2 208	3 036	31 806	8 485 163	739365	7 745 798
Ostatní krim. činy celkem:	27 787	20 473	248	651	899	19 574	681 311	29917	651 394
Zbývající kriminalita celkem:	35 984	31 626	38	160	198	31 428	524 144	3281	520 863
Hospodářské činy celkem:	28 216	13 349	28	122	150	13 199	13 899 515	156186	13 743 329

Zdroj: Vlastní operacionalizace ze statistických výkazů Policie České republiky

<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

4.5 Diskuze: problémy, perspektivy a doporučení

Při vypracování diplomové práce bylo prováděno šetření v rámci statistických údajů, které jsou veřejně dostupné, kdy z analýz lze jednoznačně konstatovat, že dochází k poklesu trestné činnosti ze strany osob mladších 18 let.

Na základě prostudovaných materiálů, provedených interview, pozorování lze konstatovat, že delikventní chování jednotlivé osoby je zakličováno již v sociálním prostředí odkud tato osoba vzejde a jako hlavní faktor je ukazatel sociálního zázemí. Další faktory, které na každého čekají v rámci běžného života jsou ovlivnitelné rodinou a dalšími institucemi, se kterými se osoba v dětském věku, dospívajícím věku setká.

Výchovné instituce a systém jsou dobře nastavené, aby působily na vývoj jedinců. Vychovatelé, pedagogové, dobrovolníci a další odvádějí záslužnou práci, která přispívá k výchově další generace a zajištění, aby systém nebyl sociálně – patologickými projevy chování těchto osob přetížen. Tato zátěž může mít dlouhodobý dopad na veřejné finance.

Avšak při práci v terénu při provádění jednotlivých zjištění jsem zjistil, že existují mezery v našem „systému“, kdy zaplnění těchto mezer by do budoucna mohlo eliminovat faktory, které podporují vznik sociálně – patologických jevů u dětí a dospívajících osob.

Vzhledem k zjištěným poznatkům bych navrhl následná opatření:

Opatření v rámci policie:

Úkoly policie stanoví zákon o Policii České republiky. Policie však plní také preventivní. Každé krajské ředitelství má v rámci územních odborů zřízené Preventivně informační oddělení. Avšak informovanost a působení na poli prevence považují za nedostatečná. Mohu konstatovat, že v menších školách, kde jsem prováděl dotazy neproběhlo ze strany policie žádné preventivní školení mládeže nebo dětí. Navrhoval bych zde aktivnější přístup ze strany tohoto oddělení.

Další problém spatřuji ve špatné znalosti problematiky práce s mládeží. Ačkoliv jsou prováděna jednotlivá školení na práci se zacházení s mládeží, které musí absolvovat každý pracovník zařazený u služby kriminální policie. Tito příslušníci absolvují školení v délce 16 vyučovacích hodin. Policisté zařazení na obvodních odděleních absolvují školení v délce 3 hodin. Toto školení je opakováno jednou za 2 roky. Nezkoumá se vhodnost osobnosti policisty, zda je schopen jednat s mladistvými osobami a dostatečně působit na jejich osobnost v rámci úkonů, které policie provádí v rámci trestního řízení nebo při působení v rámci prevence.

Opatření na školách:

Školská zařízení ve všech stupních mají poměrně správně nastavený mechanismus kontroly a prevence před sociálně – patologickými jevy. V malých školách je dobrá osobní znalost žáků mezi sebou i mezi kantory, kteří často vyučovali i rodiče svých žáků. Každopádně se všichni učitelé shodují na tom, že 1 žák, který jeví poruchy chování v rámci sociálně – patologických jevů může být zdrojem problémů při výuce a při výchově ostatních žáků, kteří se mohou stát obětí šikany takového jedince. Jako vhodný počet žáků na 1 třídu doporučili učitelé 20 žáků. Žáky, kteří mají poruchu chování by pro zajištění nejpříjemnějšího vývoje pro takového žáka by bylo vhodné, aby navštěvoval speciální zařízení. S těmito závěry sám souhlasím.

Opatření v oblasti sociálně – právní:

Při provádění šetření byly zjištěny následující nedostatky, kdy se jednalo převážně o:

- přetíženost zaměstnanců v terénu s nadměrnou zátěží byrokracie
- roztržitý přístup jednotlivých pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí, probační a mediační služby
- právní roztržitost, kdy změny v právním řádu jsou časté a nedochází často ani k řádnému proškolení pracovníků
- nedostatečná finanční podpora ze strany zřizovatele

Zde bych jako opatření navrhnul zvýšení rozpočtu na jednotlivá střediska orgánu sociálně právní ochrany dětí a probační a mediační služby. Dále zvýšení kapacit pracovníků. Pravidelná školení pracovníků před přijetím nové zákonné normy, její aplikaci v praxi. Jako další bych považoval přínosné školení u psychologů se zaměřením na děti a mladistvé. Dále v rámci problematiky těchto institucí bych navrhnul, aby docházelo k pravidelným preventivním programům se zaměřením na demografické umístění jednotlivých středisek. Zde by byla těsnější spolupráce s policií v místě působnosti střediska, které by informovalo, jaká problematika je v současné době na vzestupu a spoluprací středisek s oddělením prevence a informovanosti by měla pracovat „ruku v ruce“, aby byla pokryta nejaktuálnější potřeba dané lokality.

Opatření obecné povahy:

Z provedení šetření ve statistikách trestné činnosti je část jednání delikvence osob mladších 18 let odhalena, ale velká část zůstává latentní neboli skryta. Při analýze dat nebylo možné využít centrální evidenci přestupků, či jednání, které mají znaky přestupku. V případě, že takového jednání se dopustila osoba mladší 15 let, lze z takového jednání již predikovat kriminální dráhu jedince a na toto jednání reagovat individuálně předběžným opatřením reagovat, kdy toto opatření by mohlo osobu odklonit z dráhy kriminálnika.

Dalším opatřením obecné povahy by mohlo být zlepšení podmínek pro rozvoj mimoškolních aktivit organizovaných nestátními neziskovými organizacemi podporovaných na komunální úrovni, která by například byla zaměřena na sportovní aktivity, vedena pedagogickým dozorem a regulovala by tak volný čas mladých osob.

Závěrem diskuze a doporučení dodávám, že práce byla zaměřena na ekonomický odraz sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Instituce a organizace, které se zabývají prevencí, odstraňováním sociálně patologických jevů u dětí a osob do 18 let jsou značně roztráštěné. Z dostupných informací z výročních zpráv nelze jednoznačně konstatovat kolik finančních prostředků je zapotřebí na prevenci 1 osoby, jak úspěšné takové působení na jedince je a také zdali došlo z preventivní stránky k pozitivnímu výsledku. Z policejních statistik se podařilo zjistit dle průměru, jak vysoké škody způsobily mladistvé osoby, avšak již nelze konstatovat, zda škody byly způsobeny na soukromém nebo na veřejném majetku nebo na zdraví. Jednoznačné zjištění bylo, že z hlediska financí jsou státní organizace, které se mají na osoby s projevy sociálně – patologických jevů zaměřit ve fázi ex – ante a ex – post, jsou značně poddimenzované po stránce finanční což jde ruku v ruce s nedostatečným počtem pracovníků.

5 Závěr

V rámci celé práce byla prokázána jasná souvislost mezi sociálně patologickou genezí u dětí a mládeže směřující k trestné činnosti. Je zřejmé, že nepodchycení v podobě prevence výchovy a převýchovy případných mladistvých delikventů vede potom k nenapravitelným materiálním i morálním ztrátám a zhoršování stavu české společnosti. Pokus o výhled do blízké budoucnosti naznačuje, že daný stav se pokud nebudou přijata efektivnější opatření celkový stav na úseku výchovy mládeže a ochrany proti sociálně patologickým jevům se bude v budoucnosti zhoršovat.

V rámci práce se také podařily prokázat souvislost mezi všemi faktory vlivu na výchovu dětí a mládeže a včetně působení faktorů rodiny, školy a dalších v práci uvedených faktorů, které ovlivňují vývoj a morální růst dětí a jejich směřování v budoucnosti.

Lze tedy skromně předpokládat, že cíl práce byl naplněn.

Také bych rád dodal z vlastní zkušenosti, že ačkoliv určité procento populace z kategorie dětí a mladistvých, kteří soustavně vykazují sociálně patologické jevy nemusí být až tak špatné. I tyto děti mají vrozený správný směr hodnot a dobře si uvědomují, kde se nachází hranice, za kterou jim svědomí nedovolí vstoupit. Z vlastní zkušenosti mohu uvést příklad, kdy pravidelní podezřelí z řad mládeže zachránili svoji kamarádku před dokonáním brutálního sexuálního deliktu.

Krátce řečeno při troše snahy, nejenom ze stran nejbližších skupin vlivu, ale i současného státu a jeho sociální politiky nemusíme nad současnou mladou generací zcela lámat hůl.

Během provádění šetření na praktické části a současně během výkonu své profese jsem měl možnost poznat řadu osobností. Mezi dospělými osobami jsem se často dozvěděl, že prvopočátek jejich kariery kriminálního z povolání začal již v období mezi 15 a 18 rokem. Tento poznatek potvrdil i teoretická hlediska.

Koncem této práce si dovoluji citaci od významného britského politika Winstona Churchilla, který prohlásil:

„Není lepší investice pro kteroukoli společnost, než dávat mlék do maminek.“

6 Použité zdroje

Literatura knižní a komentáře:

FIRSTOVÁ, Jana, Andrea KROFTOVÁ, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-7380-521-0.

FISCHER, Slavomil, Jiří ŠKODA, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

JELÍNEK, Jiří, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 2., rozš. vyd. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-808-7576-694.

JELÍNEK, Jiří, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Trestní předpisy: redakční uzávěrka ..* 2., rozš. vyd. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-240-1.

KYRIACOU, Chris a Andrea KROFTOVÁ. *Řešení výchovných problémů ve škole: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-717-8945-3.

MATOUŠEK, Oldřich, Andrea KROFTOVÁ, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. Psyché (Grada). ISBN 80-717-8771-X.

ONDREJKOVIČ, Peter, Jozef BREZÁK, Gabriela LUBELCOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Sociálna patológia*. 2. vydání. Bratislava: VEDA Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 2001. ISBN 80-244-0685-6.

SOBKOVÁ, Petra, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Sociální pedagogika a její metody: [možné příčiny, struktura, programy*

prevence kriminality mládeže]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-244-4885-5.

SPIRIT, Michal. Úvod do studia práva. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.

STRAUS, Jiří, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ, Helena POSPÍŠILOVÁ, Eva POLÁKOVÁ a Mária VLČKOVÁ. *Kriminalistická metodika: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Psyché (Grada). ISBN ISBN978-80-7380-124-3.

Elektronické zdroje:

Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Jihlava. *Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Jihlava* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.ddssjihlava.cz/>

DNA: U Kmetiněvsi vraždil školák. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dna-u-kmetinevsi-vrazdil-skolak-dnm-krimi.aspx?c=A040910_133224_krimi_ton

In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-02-07]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Central_Park_jogger_case

IDnes.cz. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/mladika-co-se-zabil-v-audi-meli-lide-radi-byl-popularni-i-na-internetu-1g4-domaci.aspx?c=A130302_175746_domaci_brd

Koncepce státní politiky. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/koncepce-statni-politiky>

Mladý prostitut si ročně přišel na více než 300 tisíc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/358257-mladistvy-prostitut-si-rocne-prisel-na-vice-nez-300-tisic.html>

Nežádoucí sociálně patologické projevy školních dětí. *Zkola.cz* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/socpatologiev/socpatologiev-yobecne/Stranky/Čech-Tomáš-Nežádoucí-sociálně-patologické-projevy-školních-dětí.aspx>

Pobyt dětí v ústavu stojí dvakrát víc než život u pěstounů. *Sociální revue* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/pobyt-deti-v-ustavu-stoji-dvakrat-vic-nez-zivot-u-pestounu>

Policie České republiky. *Policie České republiky* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/mladistvy-podvodnik-si-umel-vydelat.aspx>

Práva a postavení mladistvého obviněného. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-mladistveho-obvinneho>

Soud rozhodl o šikaně ve škole Na Třebešíně, výsledek nesdělil. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/422961-soud-rozhodl-o-sikane-ve-skole-na-trebesine-vysledek-nesdelil.html>

Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých. *Trestni-rizeni.com* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>

Zákon o přestupcích. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200#p5-1>

Zelinková, B. – *Záškolačtví (výsledky průzkumu)*, 2013. Dostupné online na <https://zaskolactvi.vyplnto.cz>.

7 Přílohy

Příloha 1 – Poučení mladistvého podezřelého ze spáchání provinění

Příloha 2 – Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých

Příloha 3 – Protokol o výsledku mladistvého obviněného

Příloha 4 – Protokol o výsledku osoby mladší 15 let podezřelé ze spáchání činu jinak trestného

Příloha 5 – Protokol o výsledku osoby podezřelé – mladistvého ve smyslu § 179b odstavce 3 trestního řádu

Příloha 6 – Protokol o výsledku svědka – osoby mladší 18 let

Příloha 7 – Usnesení o zahájení trestního stíhání

Příloha 8 – Žádost o ustanovení obhájce mladistvého

Příloha 9 – Žádost o zjištění poměrů mladistvého

Příloha 10 – Věkové hranice trestní odpovědnosti v různých státech⁴⁹

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Eva ŽATECKÁ. Hranice trestní odpovědnosti. Časopis pro právní vědu a praxi. 2005, roč. 13, č. 1, s. 79. ISSN 1210-9126. Dostupné také z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/1934>.

Poučení mladistvého podezřelého ze spáchání provinění

jméno, příjmení:

dřívější příjmení:

místo narození, okres, kraj:

datum narození:

průkaz

státní příslušnost:

totožnosti:

národnost:

osobní stav:

pro provinění **vraždy dle § 140/1 trestního zákoníku**

Podle § 42 odst. 2 písm. a) zákona číslo 218/2003 Sb., musíte mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti Vám použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Podle § 44 zákona číslo 218/2003 Sb., neuzijete-li svého práva zvolit si obhájce a nebude-li Vám zvolen zákonným zástupcem, může Vám jej zvolit Váš příbuzný v pokolení přímém, Váš sourozenec, osvojitel, manžel, druh, jakož i zúčastněná osoba a tyto osoby tak mohou učinit i proti Vaší vůli. V případě, že nedojde ke zvolení obhájce, bude Vám obhájce ve smyslu ustanovení § 39 trestního řádu ustanoven. V průběhu trestního řízení si můžete kdykoliv místo obhájce, který Vám byl ustanoven či zvolen oprávněnou osobou, zvolit obhájce jiného.

Podle § 7 zákona číslo 218/2003 Sb., trestnost činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje pět let zaniká, jestliže po spáchání činu dobrovolně odstraníte nebo napravíte způsobený následek, anebo se o to pokusíte, zejména nahrazením způsobené škody, učiníte opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusíte odčinit způsobené následky, svým chováním projevíte účinnou snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Podle § 15 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb., může na základě Vašeho souhlasu soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit výchovná opatření již v přípravném řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Máte právo kdykoliv v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

Podle § 44 odst. 1 trestního řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

*Jestliže si obhájce do **hod., dne** nezvolíte sám nebo nebude-li Vám v této době zvolen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem, druhem nebo zúčastněnou osobou, bude Vám obhájce ustanoven soudem.*

Poučení provedl:

Přítomen:

Mladistvý:

Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých dle zákona číslo 218/2003 Sb., zákona č. 141/1961 Sb., zákona č. 101/2000 Sb.

Podle § 3 odst. 5 zákona číslo 218/2003 Sb. je v řízení podle tohoto zákona třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Podle § 53 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb. nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.

Podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. se za postup v rozporu s výše uvedeným nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zjistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu.

Podle § 53 odst. 4 zákona číslo 218/2003 Sb. jsou osoby, kterým byly sděleny informace podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. povinny uložit tyto sdělené informace odděleně od jakýchkoli dalších záznamů o mladistvém, kterého se tyto informace týkají a zajistit, pokud tento zákon nestanoví jinak, aby nikdo další neměl k těmto informacím přístup.

Podle § 92 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb. platí ustanovení § 53 zákona číslo 218/2003 Sb. o rozsahu zákazu zveřejňování informací o mladistvém obdobně i v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let.

Podle § 8b odst. 1 trestního řádu osobám, kterým byly orgánem činným v trestním řízení poskytnuty informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka, pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům.

Podle § 8b odst. 2 trestního řádu nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku), zabití (§ 141 trestního zákoníku), některý z trestných činů, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví, trestný čin ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti těhotenství ženy (§ 159 až 162 trestního zákoníku), trestný čin obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 185 až 193 trestního zákoníku), trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 trestního zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou (§ 200 trestního zákoníku) nebo nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku).

Podle § 8c trestního řádu nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu podle § 88a trestního řádu, nebo informace získané sledováním osob a věcí podle § 158d odst. 2 a 3 trestního řádu, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

Podle § 8d odst. 1 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c trestního řádu, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení, nebo umožňuje-li to tento zákon. Uvedené informace lze také zveřejnit, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby; přitom je třeba zvlášť dbát na ochranu zájmů osoby mladší 18 let.

Podle § 8d odst. 2 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až § 8c, lze zveřejnit, pokud osoba, jíž se zákaz zveřejnění týká, udělila ke zveřejnění informace výslovný souhlas. Zemřela-li nebo byla-li tato osoba prohlášena za mrtvou, souhlas se zveřejněním informací je oprávněn udělit její manžel, partner nebo její děti, a není-li jich, její rodiče; v případě osoby mladší 18 let nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům nebo s omezenou způsobilostí k právním úkonům její zákonný zástupce. Souhlas se zveřejněním informací nemůže udělit osoba, která je pachatelem trestného činu spáchaného vůči osobě, jež zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou.

Podle § 8d odst. 3 trestního řádu informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c trestního řádu lze také zveřejnit, pokud osoba, jíž se zákaz zveřejnění týká, zemřela, nebo byla prohlášena za mrtvou a není-li žádné osoby oprávněné udělit souhlas se zveřejněním podle odst. 2.

Porušení této povinnosti může být postiženo v případě fyzické osoby podle § 44a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, pokutou až do výše 1 000 000,-Kč, v případě spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5 000 000,-Kč, právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může být za tento správní delikt, podle § 45a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, uložena pokuta až do výše 1 000 000,-Kč, v případě spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5 000 000,-Kč, případně posouzeno i jako trestný čin Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku.

Poučovaná osoba

Protokol o výsledku mladistvého obviněného

V dne v hodin byl zahájen výslech mladistvého obviněného

jméno, příjmení:

dřívější příjmení:

místo narození, okres, kraj:

datum narození:

průkaz

státní příslušnost:

totožnosti:

národnost:

osobní stav:

Trvalý pobyt:

tel.:

Zdržuje se:

tel.:

Adresa pro účely doručování:

tel.:

Adresa zaměstnavatele (školy):

Zaměstnání a postavení v něm:

Místo zaměstnání (školy):

Vzdělání:

Majetkové poměry:

Čistý měsíční příjem:

Vyslýcháný žije **u rodičů - matky - otce - jinde ***)

Otec:

Matka:

Manžel (druh):

Sourozenci:

Děti:

V minulosti vyslýchán pro provinění: kolikrát

Dřívější tresty:

Byl ve výchovných ústavech (od kdy do kdy a kde):

Opatrovnický soud v

Opatrovník:

Obhájce vyrozuměn dne:

Mladistvému obviněnému bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání pro provinění **vraždy** podle § 140/1 trestního zákoníku dne

Zákonnému zástupci/opatrovníkovi obviněného mladistvého bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání pro provinění **vražda** podle § 140/1 trestního zákoníku dne

Obhájci bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání pro provinění **vražda** podle § 140/1 trestního zákoníku dne

Orgánům sociálně-právní ochrany dětí bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání pro provinění **vražda** podle § 140/1 trestního zákoníku dne

Probační a mediační službě bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání pro provinění **vražda** podle § 140/1 trestního zákoníku dne

Poučení obviněného mladistvého:

Podle § 33 odst. 1 trestního řádu máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu a důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy sloužící k vaší obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Podle § 42 zákona číslo 218/2003 Sb., musíte mít obhájce. Máte právo si jej zvolit, nebo Vám může být zvolen Vaším zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, případně Vaším příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, manželem, druhem, jakož i zúčastněnou osobou (§ 44 zákona číslo 218/2003 Sb.). V případě, že si obhájce nezvolíte, nebo Vám nebude zvolen, ustanoví jej soud. Máte právo se s ním radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výsledku nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Můžete žádat, abyste byl vyslýchán za účasti svého obhájce, a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů přípravného řízení (§ 165 trestního řádu). Jste-li ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, můžete s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. V průběhu trestního řízení si můžete kdykoliv místo obhájce, který vám byl ustanoven či zvolen, zvolit obhájce jiného.

Podle § 33 odst. 5 trestního řádu, v případě zatčení či zadržení, máte právo na naléhavou lékařskou pomoc. Dále máte právo nechat vyrozumět konzulární úřad a rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, u nichž uvedete údaje potřebné k vyrozumění. Na svobodě můžete být omezen 24 hodin u zatčení a 48 hodin u zadržení. Po uplynutí těchto lhůt musíte být propuštěn nebo odevzdán soudu.

Podle § 34 odst. 1 trestního řádu je oprávněn obviněného zastupovat opatrovník obviněného, který je omezen ve svéprávnosti, zejména zvolit mu obhájce, činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit obviněný. Ve prospěch obviněného může opatrovník tato práva vykonávat i proti vůli obviněného.

Podle § 92 odst. 2 trestního řádu máte možnost se k obvinění podrobně vyjádřit, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvést okolnosti, které obvinění zeslabují či vyvracejí a nabídnout o nich důkazy.

Podle § 92 odst. 3 trestního řádu Vám mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo odstranění neúplností, nejasností a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.

Podle § 93 odst. 1 trestního řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédli do písemných poznámek, které musíte vyslýchajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu máte za povinnost uvést adresu pro účely doručování písemností určených k vašim rukám.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu má obviněný, jeho obhájce a zmocněnec právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce nebo opatrovník obviněného, jestliže tento není plně svéprávný nebo je-li jeho svéprávnost omezena.

Podle § 65 odst. 2 trestního řádu vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít, důvod odepření, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu máte právo kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 165 odst. 1 trestního řádu se můžete se souhlasem policejního orgánu zúčastnit vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslýchaným svědkům. Podle § 43 zákona číslo 218/2003 Sb., je zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý a má právo klást vyslýchaným osobám otázky.

Podle § 95 odst. 2 trestního řádu máte právo, aby Vám po skončení výslechu byl protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, aby Vám byl přečten. Máte právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v soulase s vaší výpovědí. Podle § 95 odst. 3 trestního řádu protokol o výslechu, který byl prováděn bez přibrání zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Máte-li proti obsahu protokolu námitky, je nutno je projednat v přítomnosti přibrané osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 66 odst. 1 trestního řádu Vás dále poučuji o tom, že kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení, nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle trestního řádu, může být v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000,- Kč.

Podle § 345 odst. 1 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 307 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže se obviněný k trestnému činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 307 odst. 2 trestního řádu, je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze tehdy, pokud obviněný splní podmínky uvedené v § 307 odst. 1 trestního řádu a zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Podle § 307 odst. 3 trestního řádu se zkušební doba stanoví na dobu 6 měsíců až 5 let.

Podle § 309 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem, nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem, vydá bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání a složí na účet soudu, nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Podle § 7 zákona číslo 218/2003 Sb., trestnost činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, zaniká, jestliže po spáchání činu dobrovolně odstraníte nebo napravíte způsobený následek, anebo se o to pokusíte, zejména nahrazením způsobené škody, učiníte opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusíte odčinit způsobené následky, svým chováním projevíte účinnou snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Podle § 15 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb., může na základě vašeho souhlasu soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit výchovné opatření již v přípravném řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Máte právo kdykoliv v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

Podle § 70 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb., v řízení o provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta, může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k stupni nebezpečnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého odstoupit od trestního stíhání mladistvého, jestliže trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění.

Podle § 70 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb., lze odstoupit od trestního stíhání zejména v případech, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobena proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu máte právo užívat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém uvedete, že jej ovládáte.

Podle § 28 odst. 1 trestního řádu neuvedete-li jazyk, který ovládáte, nebo uvedete-li jazyk či dialekt, který není jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem a pro takový jazyk nebo dialekt není zapsána žádná osoba v seznamu tlumočnicků, ustanoví vám orgán činný v trestním řízení tlumočnicka pro jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem.

Vyjádření obviněného k poučení:

Před započítím výslechu jsem byl vyslychajícím poučen o svých právech dle výše uvedených paragrafů, které mi byly následně vysvětleny tak, že jsem poučení v plném rozsahu porozuměl.

Zvláště jsem byl poučen o svém právu podle § 33 odst. 1 trestního řádu k věci nevypovídat, k tomuto poučení uvádím, že svého práva **využívám - nevyužívám *)** a vypovídat **nechci a nebudu - chci a budu *)**.

Dále jsem byl zejména poučen o následcích křivého obvinění, toto poučení chápu a jsem si vědom možných důsledků.

S uložením výchovného opatření dle § 15 zákona číslo 218/2003 Sb., **souhlasím - nesouhlasím *)**.

Vyjádření obviněného k osobě:**Vyjádření mladistvého obviněného k poučení a k věci:**

Po přečtení protokolu prohlašuji, že obsah protokolu souhlasí s mojí výpovědí, a proto nežádám o provedení oprav ani doplnění.

Skončeno dne v hodin

Protokol o výslechu osoby mladší 15 let podezřelé ze spáchání činu jinak trestného

V dne v hodin byl vyslechnut

jméno, příjmení:

datum narození:

místo narození:

dřívější jméno a příjmení

státní příslušnost národnost

bydliště trvalé PSC

bydliště současné PSC

název a místo školy

totožnost zjištěna (jak, event.rod. číslo)

vyslýchaný žije

jméno a příjmení rodičů / zákonných zástupců

adresa rodičů / zákonných zástupců pro účely doručování

jejich zaměstnání

v minulosti byl vyslýchán pro přestupek, čin jinak trestný, kolikrát

v minulosti byl kázeňsky řešen ve škole

poslední známka z chování ve škole na konci školního roku a pololetí

vyslýchán k věci

NP VRAŽDA JAROSLAVY URPUTNÉ ČEPERKA

poměr k projednávané věci

rodiče / zákonní zástupci o konání výslechu vyrozuměni dne:

výslech konán za přítomnosti

Po seznámení s předmětem výslechu tě poučuji:

Ve věci máš právo se vyjádřit ke všemu co se ti klade za vinu, ale nejsi povinen vypovídat. Pokud budeš vypovídat, můžeš uvádět okolnosti, které svědčí v tvůj prospěch. Máš právo užívat při výslechu svůj mateřský jazyk. Při své výpovědi si nesmíš vůči nikomu jinému vymýšlet nic, co není pravda. V případě prokázání tvého protiprávního jednání bude věc řešit soud pro mládež.

Po sepsání protokolu, na konci výslechu, si tento protokol přečteš, nebo ti bude přečten a když budeš chtít něco v protokole opravit, doplnit nebo změnit, tak to řekneš a protokol bude takto opraven.

Vyjádření nezletilého k poučení a k věci:

Po přečtení nezletilý prohlašuje, že protokol a výslech souhlasí s obsahem jeho výpovědi. Protokol jako správný a úplný podepisuje **dne hodin.**

učebna

OSPOD

nezletilý

Protokol o výslechu osoby podezřelé – mladistvého

ve smyslu § 179b odstavce 3 trestního řádu

V dne v hodin byl zahájen výslech mladistvého podezřelého

jméno, příjmení:

dřívější příjmení:

místo narození, okres, kraj:

datum narození:

průkaz

státní příslušnost:

totožnosti:

národnost:

osobní stav:

Trvalý pobyt:

tel.:

Zdržuje se:

tel.:

Adresa pro účely doručování:

tel.:

Adresa zaměstnavatele (školy):

Zaměstnání a postavení v něm:

Místo zaměstnání (školy):

Vzdělání:

Majetkové poměry:

Čistý měsíční příjem:

Vyslýchaný žije **u rodičů - matky - otce - jinde *)**

Otec:

Matka:

Manžel (druh):

Sourozenci:

Děti:

V minulosti vyslýchán pro provinění: kolikrát

Dřívější tresty:

Byl ve výchovných ústavech (od kdy do kdy a kde):

Opatrovnický soud v

Opatrovník:

Obhájce vyrozuměn dne:

Mladistvý je podezřelý z provinění **vraždy** podle § 140/1 trestního zákoníku.

Zákonný zástupce/opatrovník byl o konání výslechu vyrozuměn dne

Obhájce byl o konání výsledku vyrozuměn dne

Orgán sociálně-právní ochrany dětí byl o konání výsledku vyrozuměn dne

Poučení mladistvého podezřelého:

Podle § 33 odst. 1 trestního řádu máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu a důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy sloužící k vaší obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Podle § 42 zákona číslo 218/2003 Sb., musíte mít obhájce. Máte právo si jej zvolit, nebo Vám může být zvolen Vaším zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, případně Vaším příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, manželem, druhem, jakož i zúčastněnou osobou (§ 44 zákona číslo 218/2003 Sb.). V případě, že si obhájce nezvolíte, nebo Vám nebude zvolen, ustanoví jej soud. Máte právo se s ním radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výsledku nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Můžete žádat, abyste byl vyslýchán za účasti svého obhájce, a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů přípravného řízení (§ 165 trestního řádu). Jste-li ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, můžete s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. V průběhu trestního řízení si můžete kdykoliv místo obhájce, který vám byl ustanoven či zvolen, zvolit obhájce jiného.

Podle § 33 odst. 5 trestního řádu, v případě zatčení či zadržení, máte právo na naléhavou lékařskou pomoc. Dále máte právo nechat vyrozumět konzulární úřad a rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, u nichž uvedete údaje potřebné k vyrozumění. Na svobodě můžete být omezen 24 hodin u zatčení a 48 hodin u zadržení. Po uplynutí těchto lhůt musíte být propuštěn nebo odevzdán soudu.

Podle § 34 odst. 1 trestního řádu je oprávněn obviněného zastupovat opatrovník obviněného, který je omezen ve svéprávnosti, zejména zvolit mu obhájce, činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit obviněný. Ve prospěch obviněného může opatrovník tato práva vykonávat i proti vůli obviněného.

Podle § 92 odst. 2 trestního řádu máte možnost se k podezření podrobně vyjádřit, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem podezření, uvést okolnosti, které jej zeslabují či vyvracejí a nabídnout o nich důkazy.

Podle § 92 odst. 3 trestního řádu Vám mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo odstranění neúplností, nejasností a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.

Podle § 93 odst. 1 trestního řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédli do písemných poznámek, které musíte vyslýchajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu máte za povinnost uvést adresu pro účely doručování písemností určených k vašim rukám.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu má obviněný, jeho obhájce a zmocněnec právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce nebo opatrovník obviněného, jestliže tento není plně svéprávný nebo je-li jeho svéprávnost omezena.

Podle § 65 odst. 2 trestního řádu vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít, důvod odepření, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu máte právo kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 165 odst. 1 trestního řádu se můžete se souhlasem policejního orgánu zúčastnit vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslýchaným svědkům. Podle § 43 zákona číslo 218/2003 Sb., je zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý a má právo klást vyslýchaným osobám otázky.

Podle § 95 odst. 2 trestního řádu máte právo, aby Vám po skončení výsledku byl protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, aby Vám byl přečten. Máte právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v soulase s vaší výpovědí. Podle § 95 odst. 3 trestního řádu protokol o výsledku, který byl prováděn bez přibrání zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Máte-li proti obsahu protokolu námitky, je nutno je projednat v přítomnosti přibrané osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 66 odst. 1 trestního řádu Vás dále poučuji o tom, že kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení, nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle trestního řádu, může být v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000,- Kč.

Podle § 345 odst. 1 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu máte právo užívat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém uvedete, že jej ovládáte.

Podle § 28 odst. 1 trestního řádu neuvedete-li jazyk, který ovládáte, nebo uvedete-li jazyk či dialekt, který není jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem a pro takový jazyk nebo dialekt není zapsána žádná osoba v seznamu tlumočnicků, ustanoví vám orgán činný v trestním řízení tlumočnicka pro jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem.

Podle § 179g odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem podezřelého státní zástupce podmíněně odložit trestní stíhání, jestliže se podezřelý z trestného činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 179g odst. 2 trestního řádu, je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného trestného činu, okolnostmi spáchání trestného činu anebo poměry podezřelého, státní zástupce rozhodne o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání pouze tehdy, pokud podezřelý splní podmínky uvedené v § 179g odst. 1 trestního řádu a zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil trestného činu, nebo složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu a vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 7 zákona číslo 218/2003Sb., trestnost činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje pět let, zaniká, jestliže po spáchání činu dobrovolně odstraníte nebo napravíte způsobený následek, anebo se o to pokusíte, zejména nahrazením způsobené škody, učiníte opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusíte odčinit způsobené následky, svým chováním projevíte účinnou snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Podle § 15 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb., může na základě Vašeho souhlasu soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit výchovná opatření již v přípravném řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Máte právo kdykoliv v průběhu řízení, až do jeho pravomocného skončení, svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudem pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

Podle § 44 odstavce 1 trestního řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Jestliže si obhájce do hodin, dne nevolíte sám, nebo nebude-li Vám v této době zvolen zákonným zástupcem, opatrovníkem, příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, manželem, partnerem nebo zúčastněnou osobou, bude Vám obhájce ustanoven soudem.

Vyjádření mladistvého podezřelého k poučení:

Před započítím výslechu jsem byl vyslychajícím poučen o svých právech dle výše uvedených paragrafů, které mi byly následně vysvětleny tak, že jsem poučení v plném rozsahu porozuměl. Dále jsem byl zejména poučen o následcích křivého obvinění, toto poučení chápu a jsem si vědom možných důsledků.

Zvláště jsem byl poučen o svém právu podle § 33 odst. 1 trestního řádu k věci nevypovídat, k tomuto poučení uvádím, že svého práva **využívám - nevyužívám *)** a vypovídat **nechci a nebudu - chci a budu *)**.

S uložením výchovného opatření dle § 15 zákona číslo 218/2003 Sb., **souhlasím - nesouhlasím *)**.

Vyjádření mladistvého podezřelého k osobě:

Vyjádření mladistvého podezřelého k poučení a k věci:

Po přečtení protokolu prohlašuji, že obsah protokolu souhlasí s mojí výpovědí, a proto nežádám o provedení oprav ani doplnění.

Skončeno dne v hodin

Zpracoval

podezřelý

Protokol o výslechu svědka – osoby mladší 18 let

V dne v hodin byl vyslechnut

jméno, příjmení:

datum narození:

místo narození:

dřívější jméno a příjmení:

státní příslušnost: národnost:

bydliště trvalé: PSČ:

bydliště současné: PSČ:

název a místo školy

totožnost zjištěna

vyslýchaný žije

jméno a příjmení rodičů / zákonných zástupců

adresa rodičů / zákonných zástupců pro účely doručování

jejich zaměstnání

vyslýchán k věci

NP VRAŽDA JAROSLAVY URPUTNÉ ČEPERKA

rodiče / zákonní zástupci o konání výslechu vyrozuměni dne:

výslech konán za přítomnosti

výslech konán ve věci podezřelého (obviněného):

podezřelého (obviněného) ze spáchání

vražda podle § 140/1

poměr k podezřelému (obviněnému):

Zpracoval:

Orgán sociálně-právní
ochrany dětí

nezletilý

USNESENÍ

Policejní orgán Služba kriminální policie a vyšetřování Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje rozhodl takto:

Podle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu, za použití § 6 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb., se zahajuje trestní stíhání mladistvého

vražda podle § 140/1 tr. zákoníku

kterého se měl dopustit tím, že

popis události s uvedením základních informací

Odůvodnění

Poučení:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou lze podat do 3 dnů ode dne doručení usnesení u policejního orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

Podle § 42 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb., musí mít mladistvý obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, a to do dovršení osmnácti let věku. .

Podle § 44 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb., neužije-li mladistvý práva zvolit si obhájce a nezvolí-li mu ho ani jeho zákonný zástupce nebo opatrovník, může mu ho zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, manžel, druh, jakož i zúčastněná osoba. Jestliže mladistvý nepřekročil osmnáctý rok svého věku, mohou tak tyto osoby učinit i proti jeho vůli.

Podle § 44 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb., si mladistvý může místo obhájce, který mu byl ustanoven nebo oprávněnou osobou zvolen, zvolit obhájce jiného. Zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého je oprávněn ve smyslu § 34 odst. 1 trestního řádu, ve spojení s ustanovením § 43 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb., zvolit mu obhájce, činit za mladistvého návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky.

Podle § 72 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb., je příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí oprávněn podat opravný prostředek i proti vůli mladistvého, lhůta k podání opravného prostředku mu běží samostatně. Odvolání a dovolání ve prospěch mladistvého, který není plně svéprávný, může podat, a to i proti jeho vůli, též zákonný zástupce nebo opatrovník a jeho obhájce.

Podle § 72 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb., stížnost ve prospěch mladistvého mohou podat též příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Lhůta k podání stížnosti jim končí dnem jako mladistvému.

Žádost o ustanovení obhájce mladistvého

V trestní věci mladistvého:

obviněného - podezřelého *)

z provinění vražda podle § 140/1 trestního zákoníku

žádám o ustanovení obhájce, neboť podle § 42 odst.2 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb. musí mít mladistvý obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle zák. č. 218/2003 Sb. nebo provedeny úkony podle trestního řádu a mladistvý si ve stanovené lhůtě obhájce nezvolil, ani mu nebyl zvolen jinou oprávněnou osobou.

Jméno ustanoveného obhájce sdělte zdejší součásti k shora uvedenému Č.j.

Žádost o zjištění poměrů mladistvého

V trestní věci proti mladistvému:

Bydliště trvalé:

Současné místo pobytu:

Název a adresa školy/zaměstnavatele:

Podle § 55 zákona číslo 218/2003 Sb., žádám o co nejdůkladnější zjištění poměrů jmenovaného, které je nezbytně nutné k určení vhodných výchovných, ochranných nebo trestních opatření stanovených soudem nebo v přípravném řízení státním zástupcem.

Zjištění poměrů mladistvého je potřebné, mimo jeho osobní poměry, zaměřit na stupeň jeho zralosti, jeho postoj k provinění a jeho ochotu zajistit nápravu způsobených škod, nebo odčinění dalších následků, na rodinné poměry mladistvého, včetně vztahu mladistvého k jeho sourozencům, zákonným zástupcům (opatrovníkovi), na míru vlivu zákonných zástupců (opatrovníka) na jeho osobu, na jeho vztah k vrstevníkům, osobám blízkým, na záznamy o školní docházce, na jeho chování a prospěchu ve škole, a je-li zaměstnán i skutečnosti významné pro posouzení jeho chování v zaměstnání, přehled jeho předchozích provinění a opatření vůči němu použitých, jakož i popis jejich výkonu, včetně způsobu chování mladistvého.

Ve smyslu ustanovení § 52 a § 53 zákona číslo 218/2003 Sb., upozorňuji na dodržování rozsahu zákazu zveřejňování informací a o řízení proti mladistvému.

Zjištění poměrů zašlete bez zbytečného odkladu k výše uvedenému Č. j.

Příloha 10 – Věkové hranice trestní odpovědnosti v různých státech⁵⁰

Název státu	Věk	
Albánie	14	
Belgie	16 (18)	V Belgii lze stíhat mladistvé mezi 16 – 18 rokem pouze pro dopravní delikty
Bělorusko	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Bosna a Hercegovina	14	
Bulharsko	14	
Česká republika	15	
Dánsko	15	
Estonsko	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Finsko	15	
Francie	13	
Chorvatsko	14	
Itálie	14	
Japonsko	14	Před nedávnem došlo ke snížení trestní odpovědnosti v Japonsku ze 16 let na 14
Kanada	12	
Kypr	12	
Litva	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Lotyšsko	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Maďarsko	14	
Makedonie	14	
Malta	9 (14)	
Moldávie	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Nizozemí	12	
Norsko	15	
Polsko	16 (17)	
Portugalsko	16	
Rakousko	14	

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Eva ŽATECKÁ. Hranice trestní odpovědnosti. Časopis pro právní vědu a praxi. 2005, roč. 13, č. 1, s. 79. ISSN 1210-9126. Dostupné také z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/1934>.

Rumunsko	14 (16)	V Rumunsku je relativní počátek trestní odpovědnosti. U pachatelů 14 – 16ti letých soudce posuzuje sociální zralost pachatelů, zda jsou již odpovědní za své jednání
Rusko	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Řecko	13	
Severní Irsko	7	
Slovensko	15	
Slovinsko	14	
Spolková republika Německo	14	
Španělsko	16	
Švédsko	15	
Švýcarsko	7 (15)	Ve Švýcarsku je výrazně uplatňován sociálně-opatrovnícký model. Proti dítěti ve věku od 7 do 15 let lze vést řízenou pouze prostřednictvím právních zástupců mládeže. Hranice trestní odpovědnosti stanovená sedmým rokem dítěte je tak velmi relativní, neboť dítěti je možno uložit nejpřísnější trest – trest odnětí svobody až po dosažení 15 let. Až po dovršení 15 let je možné vést řízení trestní před soudními orgány pro mládež.
Turecko	11	
Ukrajina	14 (16)	V nástupnických státech bývalého Sovětského Svazu lze stíhat osoby od 14 let jen pro spáchání nejzávažnějších trestných činů (vražda, loupež, znásilnění)
Velká Británie (Anglie, Wales)	10	
Velká Británie (Skotsko)	8 (16)	Ve Skotsku lze stíhat děti ve věku 8 – 16 let jen výjimečně – na zvláštní povolení